KULTÚRA

ROČNÍK XVI. - č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

9. JANUÁRA 2013

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Štefan Pástor

Pokoj a sloboda

nad najvlastnejším obsahom hodnôt ako mier a sloboda a uvidíme, ako ich podstata priam vyplýva - tak ontologicky, ako aj fenomenálne - z vertikálno metafyzického vzťahu človeka k jeho Pôvodcovi. Takáto úvaha je nám tým potrebnejšia, pretože v obidvoch prípadoch ide o existenciálne zážitky, ktoré - ako to už výstižne formuloval sv. Augustín - v bežnom myslení pokladáme za celkom jasné, ale keď sa pokúsime o ich ozrejmenie racionálnou definíciou, uvedomíme si ich akoby unikajúcu obsahovú polyedrickosť a svoju intelektuálnu obmedzenosť. Kto z nás by pripustil tak na prvý šup, že nevie presne, čo je to láska alebo poznanie alebo život? Pokúsme sa však ich definovať a nájdeme sa zajedno s hipponským biskupom.

Začnime teda s pojmom pokoj. Darmo by sme hľadali svetlo na lepšie pochopenie tohto pojmu v prameňoch nasej profánnej kultúry. Antickí Gréci nemali ani len slovného výrazu na vyjadrenie pojmu pokoja. Božstvo eiréné, veľmi neskorého pôvodu, znamenalo skôr

Stačí, aby sme sa čo i len trocha pozastavili sprostredkovateľku bohatstva, zdravia, dobnajvlastnejším obsahom hodnôt ako mier a boda a uvidíme, ako ich podstata priam vyva - tak ontologicky, ako aj fenomenálne - z tikálno metafyzického vzťahu človeka k

MILAN S. ĎURICA

pre nich zákon (nómos) , v ktorého službách mala stáť tak vládna moc (dýnamis, dynasteía), ako aj sloboda (eleuthería).

U Rimanov slovo pax - pokoj sa tešilo nevšednej obľube. Imperátori sa zmocňovali území vtedajšieho sveta - orbis terrae - so vznešeným programom "pacem dare", teda ako darcovia pokoja. Obsahom rímskeho pokoja (pax Romana) bol však podstatne len právny poriadok, usporiadané vykonávanie moci a z neho vyplývajúca bezpečnosť štátu i jednotlivcov, najmä bezpečnosť ich vlastníctva.

Oveľa plnší bol obsah pojmu pokoj vo zjavení Starého zákona. Židovský šalom znamenal veľmi členito podmienenú výslednicu

vzťahov medzi všemocným Jahwe a jeho vyvoleným Izraelom ako slobodnými partnermi zmluvného zväzku (berit), ktorého zachovávanie zo strany Izraela mu zaisťovalo integritu, blahobyt, slobodu, pokoj a spásu. Išlo tu však tiež predovšetkým o hodnotu kolektívnu: jednotlivec bol účastný na požehnaniach šalomu výlučne skrze celok vyvoleného národa. Celkom jasne však starozákonný úzus pojmu šalom zvýrazňuje božský, transcendentálny pôvod pokoja: pokoj prinášajú vyvoleným osobám poslovia Boží (Tob. 12,17), o pokoj Pánov prosí a pokoj Boží zvelebuje jedinečná Kniha žalmov (ž. 121,6-7;127,6;71,3;84,11), dokonalosť pokoja pripisujú proroci Mesiášovi - "Za jeho dní vzíde spravodlivosť a hojnosť" pokoja" (ž. 71,7); aj Izaiáš vidí Pomazaného ako Boha. Otca budúceho veku a Knieža pokoja (Iz. 9,6) až po úplnú identifikáciu Krista s pokojom u Micheáša: "A on bude pokoj." (Mich. 5,5).

(Pokračovanie na 4. strane)

asto mám problém, akú tému začať. Čo zaujíma vás a o čom treba reálne rozprávať. Iné sa vidí dôležité človeku, ktorý žije zamknutý vo svojej dobe, v zátvorkách svojho života, a iné potrebuje človek, ktorý vníma ľudstvo ponad čas, v transcendentných súvislostiach.

Keď čítavam úvodníky v iných časopisoch, dokonca aj tých, ktorým nie je cudzí zmysel pre vieru, vlasť a národ, mám pocit, akoby ich autori žili mimo tradície, mimo kontinuity. Minulosť je pre nich akoby čosi za plotom, čo sa ich vôbec netýka. Vychádzajú zo súčasného stavu života a tvária sa, že čosi konzervujú, ak bojujú o tradíciu, ktorá ešte pred niekoľkými desaťročiami bola úpadkom.

O to viac ma vie prekvapiť človek, dokonca kňaz, keď ponúka ako riešenie krízy tzv. ústup od stredoveku. Údajne žijeme v

Sol

TEODOR KRIŽKA

inej dobe. Načim sa nám prispôsobiť novým podmienkam. Keď sa tak pozerám, čo predstavuje ono prispôsobenie sa, vidím duchovných hrať futbal, chodiť bez znakov svojej kňazskej identity, vyjadrovať sa k utilitárnej politike ako sekulárna bytosť, posedávať na kadejakých pochybných hudobných festivaloch, kde sa popíja pivo, vrtí zadkom, huláka a hromží päsťou kamsi dohora, kde ešte donedávna boli podľa našich predstáv nebesá.

Vtedy mi ozaj začína rozum stáť.

Stredovek bol vrcholom kresťanskej spirituality. Tam vyvrcholilo všetko, čo je pre dnešného veriaceho človeka ako Himaláje pre invalida. Muži boli schopní odriekania, trebárs žiť o dvoch orechoch denne, pozdvihnúť dokonca meč a odísť na niekoľko rokov do krížových výprav na obranu viery a svojej civilizácie, alebo celý život mlčať.

Dnes by som najmä to mlčanie videl ako veľký prínos, lebo mnohí viac hovoria, ako uvažujú, a hovoria často bez bázne.

Dnešnému veriacemu sa vidí ako hrdinstvo, že kňaz či dokonca hierarcha chodí do posilňovne, behá a bicykluje sa, že si rád dobre zaje a pohovorí na ľubovoľnú tému, najmä nezáväzne a samozrejme s humorom. Že dôverne rozumie ľudským slabostiam a s chuťou ich prehliada, veď všetci sme hriešni, no nie? Že je prosto kamarát. Vôbec mu potom neprekáža, že sa z tých kamarátskych rečí akosi vytratil Kristus. Ani si nevšimne, že v pracovni takého neduchovného duchovného niet ani kríža, iba ak akási atrapa v podobe samorastu, niet tam ani portrétu pápeža, ani nijakej pripomienky tých, ktorí za vieru v Boha a za to podivné duchovno súčasníkov položili životy.

(Pokračovanie na 2. strane)

(Pokračovanie z 1. strany)

Už počujem výhovorku, že vieru netreba demonštrovať navonok, ale žiť - vnútri. Že ľudia svätého života boli prostí, láskaví, plní porozumenia. Ano, aj prostí, aj láskaví, aj plní porozumenia - no zároveň prísni na seba. Ich vlastný spôsob života, opretý o hlbokú a neotrasiteľnú vieru a z neho vyplývajúce vyžarovanie, hovorili a kárali namiesto slov. Existujú dve tolerancie a dve láskavosti - jedna,

ktorej na inom človeku nezáleží, preto l'ahostajná k jeho konaniu, a iná ktorá sa

Soľ modlí za dušu blížneho. Aj tá je láskavá, ba práve tá je láskavá

správnym spôsobom. Nuž, áno. Ozaj netreba hovoriť "Pane, Pane!" a konať úplne naopak, či nekonať nič. Aj toho sme

Len tak nahlas uvažujem, čím sa asi obklopuje človek, ktorý ozaj miluje. Či to nie sú práve tie vonkajšie znaky jeho hlbokého citu? Či milujúci manžel nenosí niekde v náprsnej taške obrázok svojej manželky a detí, prípadne rodičov? Či mu na stene nevisí fotografia krajiny, ktorú má rád, herca či športovca, ktorého obdivuje? Či nemá za sebou zástavu Európskej únie, ba dokonca zástavu úplne cudzieho štátu spoza oceána.

Tak prečo nikomu neprekážajú obrazy idolov, neraz takých vzdialených Kristovi, ba dokonca antikristovských, a nosiť krížik, prežehnať sa verejne v reštaurácii pred jedlom, nosiť kolárik alebo dokonca reverendu, nie je "in"?. Prečo je všetko iné moderné a za nemoderné či bigotné považuje pozdraviť namiesto dobrý deň omnoho obsažnejšie - Laudetur Jesus Christus, Pochválený buď Ježiš Kristus?

Lebo dobrý deň je viac? Alebo nebodaj preto, lebo nám Kristus prekáža ako feministkám v Bruseli?

Nie, moji milí. Nik ma nepresvedčí, že vonkajší prejav nášho života nie je zrkadlením nášho života vnútorného! Kvôli tým, ktorí si navykli žiť a demonštrovať iba tú vonkajšiu stránku svojho vyprázdneného vnútra, predsa nebudem vytláčať zo svojho života toho, kto mi je najmilší!

Kedykoľvek prídem do cudzej domácnosti, ako prvé sa ohliadam po obrazoch na stene a po knižnici. Najmä knižnica je neodtajiteľným dôkazom vnútorného sveta domácich. Je to mapa, na ktorej sa jasne črtajú vrstevnice záujmov a kóty vrcholov ktoré hostitelia zdolali. A tak si ťažko viem predstaviť duchovný svet veriaceho človeka, tobôž kňaza či nebodaj biskupa, ktorý nevyústi do hlbšej debaty o zmysle života a o Bohu a v komunikácii sa uspokojí žartíkmi o blondínkach či o mníškach, oslavnými slovami na víno a kuchyňu hostitel'a. Pre úprimne veriaceho, ktorý aktívne prežíva zázrak vnútorného stretnutia s Kristom, je veru veľký problém zaplniť celý večer nezáväzným politizovaním, uznávaním krívd, ktorých sa údajne mala Cirkev dopustiť v minulosti, prípadne pochybnosťami nad správnosťou činov prezidenta Tisa či nebodaj biskupa Vojtaššáka. Pre čitateľa, ktorému sa zdá,

že hyperbolizujem, musím podotknúť - žiaľ, aj také sa stáva.

A tak mi nevdojak prichádzajú na myseľ slová niekdajšieho komunistického dozorcu nad cirkvami, neskôr ľudového liečiteľa a šamana, ktoré mal podľa vierohodných zdrojov kedysi vysloviť: "Vychováme vám takých kňazov, že vám ľudia budú utekať z kostolov..." Donedávna niečo nepredstaviteľné sa občas stáva skutočnosťou. Veď čím iným, ako vyháňaním z kostolov, sú

posledné mediálne aféry, tak dobre živené antikatolíckymi majiteľmi novín a

televízií? Lepšiu službu nepriatel'om Krista si sotva možno predstaviť. V jednom kuse sa pápež, Cirkev, spolubratia v duchovnej službe a pod. predstavujú ako čosi, čo zaspalo dobu. Nájde sa pochopenie pre blasfémiu, dokonca uznanlivé slovo-dve pre dalajlámu a kult démonov, ktoré reprezentuje. No prečo sa potom nenájdu láskavé slová pre veriaceho, kto nad takým konaním vyjadrí obavy? Prečo je týmto modernistom bližší ktokoľvek cudzí ako vlastný brat vo viere?

> Záhada? Vôbec nie! Diagnóza!

A zároveň sa mi vybavuje obraz, ako obyvatelia Tróje hútajú nad darom - dreveným koňom, deväť metrov vysokým, ako ho prepasírovať cez pritesnú bránu. Zdalo by sa, že najjednoduchšie by bolo za koňa pekne poďakovať a ponechať ho pred hradbami mesta s jednoduchým vysvetlením - nevojde sa! Ale samoľúbosť a pýcha Trójčanov konali moderne - rozhodli sa zbúrať hradby, aby mohli koníčka vystaviť na námestí a pekne si vychutnávať víťazstvo.

Výsledok všetci poznáme.

Liberáli v Cirkvi mi pripadajú ako nerozumní Trójčania, ak ich už rovno nemám považovať za nepriateľských vojakov, ukrytých v drevenej soche... Veď stačí sa pozrieť z nadhl'adu, hoci len z pohl'adu satelitu na našu planétu, aby sme uvideli, čo sa odohráva. Katolícka Európa sa vyzlieka z tradície, ktorá ju robila silnou a neporaziteľnou, a v rovnakej chvíli mocný arzenál najvplyvnejšej armády a jeho politický predvoj drží chrbát najextrémistickejšej podobe islamu. Kto si myslí, že farebné revolúcie v Severnej Afrike a na Strednom Východe by boli možné bez tejto podpory, ba bez priameho iniciátorstva týchto vplyvových vektorov, je buď nerozhľadený, alebo hlúpy.

A tak si predstavujem účinkovanie Ježiša z Nazaretu. Podľa súčasníkov ho vidím len ako spolustolovníka s mýtnikmi a neviestkami, ktorých nijako nepremení, naopak, oni premenia jeho, a nevidím ho modliť sa v Getsemanskej záhrade, vyháňať démonov či peňazomencov z chrámu, kázať blahoslavenstvá, napomínať apoštolov, tobôž potiť krv pred ukrižovaním. Nepočujem ani len to podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi. Naopak, akoby som počul niečo celkom iné - obranu toho, kto ranenému neposkytol pomoc.

Vtedy mi prichádza na myseľ jediná možná otázka, čo so soľou, keď sa pokazí...

Teodor Križka

ianočné sviatky, ktoré sú už za nami, mali niekoľko vrcholov. Prvú nedeľu po slávnosti Narodenia Pána Cirkev každoročne venuje spomienke na Svätú rodinu. Rodinu, do ktorej sa Ježiš narodil, v ktorej prežil svoje detstvo, svoju mladosť a - zdá sa - i prvé roky dospelosti. Zobrazili nám ju aj mnohí veľkí umelci. Evanjelium prináša správu o jej úteku do Egypta (por. Mt 2, 13-15. 19-23). Nejde však o obraz, tobôž zbožnú predstavu. Čo hovorí evanjelium: "Jozef vstal, vzal za noci dieťa i jeho matku a odišiel do Egypta" (Mt 2, 14), bola raz tvrdá skutočnosť. Ušli do kraja, kde často hľadali prístrešie Izraeliti prenasledovaní vo vlastnom domove. Nebol to ľahký útek! Aspoň tri dne trvala cesta z Betlehema popri mori k prvým výbežkom egyptského územia. Ľudská zloba donútila Ježišovu rodinu opustiť náhle aj jej úbohý útulok v Betleheme a vydať sa na cestu do neznáma.

Koľko ich je dnes, rodín na úteku a neraz hneď v našej blízkosti! Vídavame ich až príliš často na televíznych obrazovkách: Matky s plačúcim dieťaťom v náručí. Poboku azda ďalšie deti. Otcovi nariadili zostať doma, potrebujú ho vo vojne, na bojišti ... V dlhom rade vyhnancov hŕba iných detí; starenky a starci s vrásatými tvárami. Jedným slovom tí najbiednejší, najchudobnejší. Ľudská zloba, hej, dnešní Herodesi aj ich donútili opustiť dom, kraj, vlasť. Miesta, kde v ťažkej borbe o dennú skyvu chleba prežili roky ich života. Nech sú počas Vianoc s nami, tieto rodiny na úteku! Veď pred Božím oltárom naša spomienka a vnútorná účasť na utrpení blížnych nikdy nie je zbytočná, aj keď nevládzeme zmeniť ich kruté osudy. Lež rodina je dnes na úteku ešte v inom zmysle. Donucuje ju ujsť, vzdialiť sa, sama naša spoločnosť. Ako? Tým, že ju neprijíma. Ba často priamo odmieta. Uvážme: Ako predstavujú terajšie všemocné komunikačné prostriedky rodinu, ktorá sa ešte usiluje byť opravdivým, plnohodnotným, plnoľudským, životným spoločenstvom? Povšimnime si len ako sa píše napr. o žene, ktorá sa rozhodla prežiť jej roky, práve tie mladé, ako manželka v domácnosti, ako matka pri det'och. Alebo či nie je všeobecne známe, žiaľ, že pred manželmi s malými deťmi, ktorí hľadajú byt, prenajímatelia často radšej poriadne pribuchnú dvere ... Hoci naši politici ešte stále veľkými slovami vyhlasujú, že rodina je základ spoločnosti. Kde sa to však vidí v ich konaní? Odzrkadľuje sa ochrana rodiny dajako v štátnych zákonoch a inštitúciách? Od istého

znalca pomerov počúvam jeho úsudky o zákonodarstve v uvedenej oblasti: ... " je voči rodine všeobecne skúpe, neprajné, kde-tu priam nespravodlivé; nedáva rodine čo jej patrí, nechráni ju. Rodiny s deťmi sú v spoločnosti i pred štátom neustále v nevýhode. Za ich službu spoločnosti sa rodičom dostane viac poľutovania ako úcty a uznania; ani nehovoriac o finančnom vyrovnaní, ktoré by im spravodlivo prináležalo."

Rodina na "ustavičnom úteku", aj

v dnešnej spoločnosti, prichádza na Vianoce k nám. Prijmime ju! Prijmime ju najprv vo vlastnom vnútri, vo vnútornom postoji k nej. Schváľme ju, dajme jej náš súhlas. Prijmime ju i v našom vonkajšom konaní. Uctime si rodinu - každú rodinu, povedal by som: každú ženu, každého muža, ktorí prijali deti. Darujme dieťaťu úsmev, keď sa na nás zahľadí svojimi dôveryplnými očami! Majme trpezlivosť s det'mi, aj s tými dorastajúcimi, aj keď neraz podrobujú "naše nervy" tvrdej skúške. Obhajujme rodinu proti všetkým druhom násilia, ktorým je dnes vystavená. Proti vyslovene deštrukčným myšlienkam a konaniu, ktoré ju rozkladajú!

Ježiš prišiel na svet, chcel žiť, rásť, dospieť v rodine. Čo nám dnes povie táto skutočnosť? Nie je jeho schválením, potvrdením rodiny? Dnes možno často počuť myšlienky: Vtedy, v židovskom národe, ľude, ku ktorému Ježiš patril, rodina bola pevnou, ustálenou, všeobecne prijatou spoločenskou ustanovizňou. V nej deti normálne prichádzali na svet. Preto aj Ježiš sa mohol narodiť iba v rodine. Potom táto skutočnosť nehovorí, nezvestuje napokon nič ... Naozaj nič? Možno si predstaviť, že Ježiš prijal život v rodine iba akosi z donútenia, akoby čisto náhodile? Máme veľa dôvodov vidieť v jeho rozhodnutí pre rodinu oveľa viac. Ním nielen schvaľuje rodinu, lež dáva spoznať, ak sme ešte z čisto rozumových dôvodov nenahliadli, že rodina patrí jednoducho k človeku, k samej jeho prirodzenosti, podstate. V nej, rodine, sa človek má stať naplno človekom, má dospieť k plnému ľudskému bytiu. Veď za touto ľudskou prirodzenosťou, ktorá si vyžaduje rodinu, stojí Ten, čo ju tak chcel a tak stvoril- Boh sám. Požiadavka a potreba rodiny pochádza z jeho vôle. Takýto pohľad na rodinu nám otvára Ježiš svojim životom.

Avšak ani uvedený vznešený, vysoký pojem o rodine, nezastrie skutočnosť, že rodina a život v nej je súčasne ťažkou životnou úlohou. Prečo? Lebo rodinu tvoria ľudia, a ľudia skutoční, takí, aký človek v skutku je. Manželka má pri sebe nie už niekdajšieho snúbenca, opekneného predstavami prvej lásky, lež skutočného manžela. A tiež naopak. Rodičia zdieľajú svoj život nie z "anjelíkmi", nie s ľúbeznými hračkami, ale s deťmi, aké deti v skutočnosti sú. Aká sila, aké puto je dosť pevné udržať pospolu tých skutočných ľudí v takom úzkom spolunažívaní, akým je rodina? Hovorí sa: Láska. Lenže, úprimne povediac, ustavične sa pýtam: Aká láska to musí byť, aby navždy pretrvala, aby na všetko vystačila? Ako ju pomenovať a skonkrétnit'?

Mohla by to byť láska, ktorá v nedostatkoch milovanej osoby nevidí ihneď zlobu, nie hneď zlé, lživé srdce a vnútro. Vidí jednoducho ľudské hranice, ľudskú konečnosť, bezmocnosť, chudobu a biedu. Láska, v ktorej sa členovia rodiny spoznávajú ako obete ľudskej slabosti, konečnosti, i obete spoločnosti, v ktorej žijú - obete často nevinné. V postoji tejto lásky sa manželia nebudú každodenne obžalúvať, ale spoločne si priznajú chyby, svoju biedu, i svoje nepokojné, nevyplnené vnútro; vari i nešťastnú minulosť. Potom láska medzi nimi povstane na inej, na vyššej hladine ako tá prvá. Bude pevnejšia, pretrvá a prestojí nesmierne vel'a. Členovia rodiny budú určite k sebe zhovievavejší, popri všetkom, čo si jeden právom vyžaduje a od druhého očakáva. Ľahšie si odpustia. Vedieť si navzájom odpustiť patrí nevyhnutne k pravej láske! K tej čo nemiluje ideálny obraz o človeku, lež človeka skutočného.

Takáto láska vyžaduje nesmierne veľa duchovnej sily a ustavičné denné úsilie. Nemožno si ju napokon predstaviť ináč ako "dar zhora", o ktorý treba ponížene prosiť. Prosme na Vianoce o tento dar pre naše rodiny - prosme Toho, čo sám rodinu chcel a svojim narodením v betlehemskej maštaľke sa zapísal do ľudského srdca.

Mons. Rudolf Maslák

UHLÍKY POD POPOLOM

V týchto dňoch sa mi dostala do rúk veľmi zaujímavá brožúrka. Má titul Miteinander die Glut unter der Asche entdecken (Odkrývanie uhlíkov zahrabaných v pahrebe). Jej autorom je Martin Werlen, benediktínsky opát známeho švajčiarskeho kláštora a svetoznámeho mariánskeho pútnického miesta Einsiedeln. Je to vlastne jeho kázeň, ktorú povedal pri príležitosti 50. výročia otvorenia II. Vatikánskeho koncilu a vyhlásenia roku viery v októbri 2012. Brožúrka sa zrejme stretla s veľkým záujmom, pretože v rozpätí dvoch mesiacov vyšla už v troch vydaniach.

Opát Werlen je relatívne mladý mních, ktorý sa narodil v tom istom roku, keď sa konalo prvé zasadanie II. Vatikánskeho koncilu. Einsiedelnské opátstvo vedie od roku 2001 a ako opát je členom Biskupskej konferencie Švajčiarska. Jeho opátske motto je Ausculta et pervenies (Počúvaj a dosiahneš). V tomto zmysle apeluje na zodpovedné cirkevné autority, aby načúvali hlasu doby a tak úspešne dospeli cieľa.

V kázni vyslovuje svoje znepokojenie nad súčasným stavom Cirkvi: "Situácia v Cirkvi je dramatická a to nielen v európsko-nemeckej rečovej oblasti, ale aj inde. Je dramatická nielen preto, že nám rapídne klesá počet kňazov a rehoľníkov, alebo že stále menej a menej veriacich nám prichádza do kostolov. Ale problém nie je v počte. Das wirkliche Problem ist: Es fehlt das Feuer! (Skutočným problémom je, že nám chýba oheň). Musíme teda smelo čeliť situácii a hľadať, čo za tým je.

Sťažuje sa, že Cirkev nenachádza dosť odvahy, vízie a tvorivého nadšenia, nekráča s tempom doby, ale sa iba vlečie "s neuvoľnenou brzdou". Je sklamaný aj z toho, že korene problémov sú známe a "pápež Benedikt sa občas o nich zmieňuje. Ale nič konkrétneho sa nepodniká, aby sa otázky riešili."

Opát Martin Werlen konkretizuje niektoré problémy, s ktorými sa súčasná Cirkev stretáva.

- V súvislosti s celibátom poukazuje na Kodex kanonického práva východných cirkví, schválený Jánom Pavlom II. v roku 1990, kde sa píše nielen to, že kňazský celibát by sa všade teší veľkej úcty, ale "rovnako sa v úcte drží aj posvätná prax ženatých kňazov prvotnej Cirkvi a v odvekej tradícii východných cirkví."
- Miestne cirkvi by mali mať väčší podiel a aktívnu účasť pri menovaní biskupov, práve tak, ako si rehoľné spoločnosti už celé storočia demokratickým spôsobom volia svojich predstavených.
- V postoji k rozvedeným a znovu zosobášeným osobám by si Katolícka cirkev mohla brať príklad z Pravoslávnej cirkvi a povoliť im prístup k sviatostiam.
- Ohľadne postoja k ženám, opát Werlen píše: "Boh povedal človekovi: "Áno". Cirkev sa musí usilovať, aby sa tomuto "Áno" vždy nanovo a z celého srdca otvárala. Človek je mužom i ženou. Ale s týmto "Áno" voči ženám Cirkev má akosi stále ťažkosti. Sie ziegt sich in der Geschlechtfrage unbeholfen und ratlos.(V otázke postoja k pohlavia sa javí byť bezmocnou a bezradnou)".

Medzi ďalšími problémami, ktorých sa opát vo svojom kázaní dotýkal, je zbor kardinálov, biskupské synody a iné.

Záverom varuje, že zametať problémy pod koberec, alebo zakazovať diskusiu určitých pálčivých otázok, podkopáva kredibilitu i autoritu Cirkvi. A preto nalieha, aby Cirkev odvážne a otvorene čelila každému problému, ktorý sa v tomto búrlivom veku vynorí. To je jej povinnosť. A keď "nositelia cirkevnej autority neberú situáciu alebo osobu vážne, to je akt neposlušnosti, ktorého následkom sú potom rozličné iniciatívy - ako núdzové opatrenia.... To môže viesť k rozkolu alebo odchodu veriacich z Cirkvi. Neposlušnosť, ktorú cirkevní predstavitelia tak príkro odsudzujú, je často výsledkom ich vlastnej neposlušnosti. V tomto zmysle celkom chápem, prečo v posledných rokoch sa objavuje tak veľa rozličných iniciatív."

Polarizácia medzi konzervatívnym a progresívnym prúdom v Cirkvi, ktorá v súčasnosti dosahuje kritickú hladinu, vytvára nežiaducu krízu v Cirkvi. Opát Werlen poukazuje, ako on a jeho rehoľná komunita v Einsiedeln "odstraňujú popol spod uhlíkov v pahrebe" a hľadajú riešenie. Je to cesta bratského dialógu. Mávajú stretnutia raz s krajným predstaviteľom progresívneho prúdu, profesorom Hansom Küngom, inokedy s konzervatívnou Spoločnosťou sv. Pia X., založenou biskupom Marcelom Lefebvrom.

Naozaj veľmi zaujímavá brožúrka. S názormi opáta Werlena nemusíme súhlasiť, ale nemožno ich

bez povšimnutia obísť.

FRANTIŠEK VNUK, Austrália.

dvadsiatich rokoch skúseností slovenskej spoločnosti vo vlastnom samostatnom štáte konštatujeme, že hoci mnohé problémy spojené s doteraz najzásadnejšou zmenou v našich novodobých dejinách sme ako národ zvládli nad očakávanie úspešne, nepomerne viac problémov ešte stále čaká na svoje riešenie v zmysle našich predsavzatí, v zmysle potrieb a záujmov slovenského národa, ale aj v zmysle výziev a čoraz náročnejších požiadaviek súčasného sveta. Slovenský národ zmenu podmienok zvládol. V mnohých ohľadoch sa však zreteľne prejavuje nedostatočná skúsenosť našich predstaviteľov s ria-

dením a vedením štátu. Dokazuje to napríklad aj nedostatočná diverzifikácia nášho strojárstva jednostranne orientovaného na montáž automobilov či úpadok poľnohospodárstva, ale aj naša vysoká závislosť na cudzích zásobovacích reodkázanosť na cudzie

lieky či vysoké technológie. Pripomíname, že každá závislosť či odkázanosť na cudzích je nielen ponižujúca, ale aj nebezpečná, lebo obmedzuje našu slobodu a suverenitu.

Za najnebezpečnejší z negatívnych trendov nášho politického vývoja od 1.1.1993 považujeme smerovanie k zbavovaniu sa suverenity, ktorá je podstatou a zmyslom každého štátu. Ohrozená je aj naša integrita a územná celistvosť, čiže samotné základy našej štátnosti. Takýto stav a k nemu vedúce konanie je v príkrom rozpore s Ústavou SR aj s našimi národnoštátnymi záujmami!

Po tisícročiach vlastného vývoja už nemáme právo byť naivní ani prekvapení. Nech sa udeje čokoľvek - musíme byť pripravení! Naša skúsenosť nám hovorí, že zápas o životný priestor, úspešnosť a vplyv sa neuskutočňuje iba vojenskými prostriedkami, ale prebieha sústavne a všetkými formami. Okrem iného aj obsadzovaním trhového priestoru, skupovaním pôdy či zaberaním ropných - v našom prípade vodných - zdrojov. Buďme opatrní a prezieraví, konajme múdro a pamätajme, že každé nebezpečenstvo je vždy o toľko väčšie o čo menej si ho uvedomujeme či pripúšťame! Preto by sme nemali podceňovať žiadny problém, ale riešiť ho podľa možnosti preventívne.

Znova upozorňujeme, že vyľudňovaním najmä prihraničných oblastí sa dopúšťame tzv. kosovizácie nášho územia. Treba si tiež uvedomiť, že nie je v záujme nášho štátu ani to, aby sa neorganický a živelný rast Bratislavy uskutočňoval na úkor celej SR.

Každý zvrchovaný subjekt chráni svojich občanov a zdroje svojej suverenity, preto je nevyhnutné, aby o strategických záujmoch - ako sú napríklad starostlivosť o zdravie obyvateľstva, o jeho výživu, výchovu a bezpečnosť, ale napríklad aj o štátny jazyk a národnú kultúru - rozhodovali orgány štátu a nie súkromný sektor či dokonca cudzinci. Za absurdné považujeme aj to, že slovenské telekomunikácie vlastní cudzí štát!

Slovenskú zem stáročia kultivovali naši predkovia, právom jej dali svoje meno - Slovensko - a tvorí erbový symbol našej vlasti. Pretože je záro-

veň aj základným zdrojom našej potravinovej bezpečnosti, suverenity a územnej integrity nášho štátu a patrí k nenahraditeľným pokladom nášho národného dedičstva - považujeme chystaný predaj slovenskej pôdy do cudzieho vlastníctva za hrubú politickú chybu napĺňajúcu skutkovú podstatu vlastizrady!

Tieto skutočnosti a dynamika svetového vývoja nás nútia prehodnotiť naše doterajšie stereotypy správania sa a zásadne zmeniť náš postoj k povinnostiam a zodpovednosti za vlastný osud. Neodkladne musíme zvýšiť náročnosť voči sebe a najmä voči našim predstaviteľom, ale aj rýchlosť výhradne na základe odbornej spôsobilosti. Len štát vedený takýmito osobnosťami ako morálnymi a odbornými autoritami môže úspešne obstáť v globálnei konkurencii.

Že je to možné, dokazujú príklady podobne veľkých ako SR a aj počtom obyvateľov porovnateľných štátov - konkrétne Švajčiarska či severských štátov Európy, ktoré vďaka jasnej štátnej koncepcii, spravodlivo usporiadaným sociálnym vzťahom a efektívne fungujúcej štátnej štruktúre, ale aj zodpovednému plnenju si povinností - njelen odolávajú vonkajším tlakom, ale aj úspešne presadzujú svoje záujmy na medzinárodnom poli.

> Za hlavnú príčinu súčasnej globálnej krízy považujeme konzumný spôsob života. Upozorňujeme, že tento v podstate koristnícky spôsob života je nebezpečný najmä pre tvorivosť, ale je neúnosný aj z hľadiska prírodných a spoločenských zdrojov. Práve takýto životný štýl zni-

čil dosiaľ všetky civilizácie sveta.

Dvadsať rokov vo vlastnom

Vyhlásenie účastníkov tazcoch a takmer úplná 21. plenárnej konferencie slovenskej inteligencie

zmien a dobehnúť tak zameškané v minulých obdobiach. V našom životnom záujme je tiež potrebné zbaviť sa falošných mýtov o vlastných dejinách ako aj vplyvu cudzích ideológií. V čoraz viac preľudnenom svete a v dnes už globálnej konkurencii vo všetkých oblastiach života ľudstva prežije a obstojí iba vnútorne integrovaný subjekt s čo najefektívnejšou organizovanosťou svojho života, ktorý má ujasnenú a vo svojom osobnom aj spoločenskom vedomí pevne ukotvenú vlastnú identitu ako základ prirodzeného zdravého sebavedomia. Iba tak budeme schopní odolávať aj tým najlákavejším asimilačným tlakom. Pričom hrozieb je čoraz viac. Veď kupovanie si talentov a špičkových kádrov vychovaných a vzdelaných iným spoločenstvom či štátom patrí k najvýnosnejším obchodom v súčasnosti a čoraz viac rozhoduje o vyspelostnej úrovni a úspešnosti tých, ktorí si kupujú "cudzie mozgy" a využívajú ich na svoje ciele.

Preto sa treba zamerať nielen na vytváranie centier vzdelanosti a tvorivosti umožňujúcich sústavný celoživotný rozvoj osobnosti, ale aj vytváranie "národných motivačných a rozvojových programov" využívajúcich náš intelektuálny potenciál pri budovaní nášho štátu a zvyšovaní úrovne nášho života.

Opakovane žiadame orgány SR, aby bola obnovená činnosť Ústavu pre stratégiu rozvoja slovenskej spoločnosti ako vrcholovej inštitúcie sústreďujúcej odborné elity, ktorý by mal byť odborným partnerom politickým orgánom nášho štátu a nielen navrhovať a posudzovať, ale sa aj partnersky zúčastňovať na všetkých štátnických rozhodnutiach s celospoločenským významom. Skúsenosti z vyspelých štátov dokazujú, že každý kto chce byť úspešný, musí dlhodobo plánovať svoju budúcnosť a zapájať do riešenia úloh čo najširší intelektuálny potenciál spoločnosti, najmä odbornú elitu. V tom vidíme podstatu a prospešnosť demokratického spoločenského systému, pričom obsadzovanie do rozhodujúcich riadiacich funkcií a štátnických inštitúcií treba uskutočňovať nie na základe straníckej či príbuzenskej príslušnosti, ale

S plnou zodpovednosťou národa, ktorého pôrodnosť klesá, si treba uvedomiť, že jediný inštitút, ktorý v našich dejinách nezlyhal, ale naopak rozhodujúcou mierou umožnil slovenskému národu jeho prežitie, bola a je - rodina. Preto tradičnej slovenskej rodine treba venovať mimoriadnu pozornosť ako jednému zo základov nášho národného

Podporovať treba najmä mladú slovenskú rodinu. Pričom ako časť odmeny za prínosy pri vytváraní celospoločensky prospešných hodnôt možno perspektívnym mladým rodinám - najmä vysokoškolsky vzdelaným - napríklad poskytnúť štátnu pôdu s podmienkou, že sa na nej usadia. Zároveň im treba pomôcť výhodnými pôžičkami, aby nemuseli odchádzať do cudziny slúžiť záujmom cudzích, ale aby plnohodnotne naplnili svoje predstavy a zmysel svojho života doma vo svojej vlasti.

Mladej generácii sa treba venovať nielen v školách, ale aj pri mimoškolských aktivitách a v centrách voľného času. Vzhľadom na súčasný prevažne sedavý životný štýl je treba vytvoriť podmienky najmä na športové aktivity mládeže, aby sme dosiahli jej všestranný harmonický rozvoj ako základ jej zdravia, sebavedomia a konkurencieschopnosti a naučiť ju slobodne myslieť aj konať a uprednostňovať naše národnoštátne záujmy pred čímkoľvek iným.

Interval rokov 1918-1938 či 1968-1989 dokazuje, že približne po každých 20-ich rokoch - čo je prakticky vek zrelosti a dospelosti jednej generácie sa v našej spoločnosti udeje niečo významné, ak nie priamo prelomové. Táto výzva čaká aj na nastupujúcu mladú generáciu našich pokračovateľov.

Najsilnejším motorom kľúčovej premeny nášho vedomia na sebavedomý a účinný nástroj našej úspešnosti je mladá slovenská generácia. Jej čas prišiel a musí prevziať žezlo vedúcej sily našej spoločnosti aj s povinnosťami, ktoré sú nezastupiteľné.

Mladej slovenskej generácii odporúčame, aby nadviazala na pravdivý odkaz slovenských dejín a nepočúvala cudzích poradcov, ale

> vlastný rozum a skúsenosti. Najmä však aby upevnila hodnoty, ktoré vytvorili predchádzajúce generácie a aj tie, ktoré získala naša generácia. Bolo by to nielen uznaním práce jej predchodcov, ale aj nádejou, že dokáže viesť našu spoločnosť a štát k úspešnej budúcnosti. Preto vítame všetky nové iniciatívy mladej generacie podporujuce nas ďalší rast a rozvoj a ponúkame do tohto procesu všetky svoje schopnosti, skúsenosti a sily.

> Dozrel čas, aby sme spoločne začali novú etapu nášho vývoja vo vlastnom štáte. Máme jedinečnú šancu konečne už prekonať tzv. tisícročné prekliatie slovenských dejín ich diskontinuitu a generačnú nespoluprácu. Kto to má urobiť, ak nie my, inteligencia slovenského národa - a kedy, ak nie teraz vo vlastnom štáte?! Túto tvorivú prácu - konečne už na prospech nášho národa a štátu robme s presvedčením, že ak nás spolupráca pri posilňovaní vlastnej identity, upevňovaní integrity a suverenity našej štátnosti zjednotí - úspech nás nemôže minúť!

K účastníkom konferencie sa prihovára Július Binder

Bratislava, Historická budova SNR 15. 12. 2012

Pokračovanie z 1. strany)

Na šalom organicky nadväzuje Nový zákon, ktorý už pri Kristovom narodení dáva anjelovi ohlasovať "pokoj ľuďom, ktorí sú milí Bohu" (Lk,2,14). Sám Kristus ustanovuje pozdrav pokoja, ktorým sa majú predstaviť jeho apoštoli pri zvestovaní Kráľovstva Božieho: "Do ktoréhokoľvek domu vojdete, najprv povedzte: Pokoj tomuto domu!" (Lk.10,5). A najmä po svojom Zmŕtvychvstaní aj on sám pravidelne pozdravuje svojich žičením pokoja. (Lk. 24,36, Ján 20,19-21). Ktovie prečo sme s takou dôslednosťou. hodnou lepších podujatí, vylúčili z nášho spoločenského slovníka tento mnohovravný, samým Synom Božím prikázaný pozdrav? Zdalo by sa, že Horáciov výrok o knihách možno aplikovať aj na niektoré z Božích prikázaní: Habent sua fata etiam praecepta divina. (Aj Božie príkazy majú svoje osudy.)

U sv. Pavla sa potom tematika pokoja stáva jedným z nosných pilierov jeho evanjelia. Ako sám Boh je mu "Boh pokoja" (Rim. 15,33; 16,20; 1 Kor. 14,33; 2 Kor. 13,11; Pilip. 4,9; 1 Tes. 5,23; 2 Tes. 3,16), tak Kristus je mu nielen sprostredkovateľom a darcom, ale i zosobnením Božieho pokoja: "Prišiel a zvestoval pokoj vám, ktorí ste ďaleko, a pokoj tým, ktorí sú blízko". (Efez.2,17) -"Veď on je náš pokoj!" (Efez.2,14). Skrze vieru v Krista obsiahneme jeho pokoj, ktorý nám naplní srdcia radostným plesaním. (Rim.15,13 a Kolos.3,15). Sv. Pavol už celkom jednoznačne spája pokoj nielen so spravodlivosťou, ako to bolo v Starom zákone, ale aj s milosťou (Rim.,1,7) a láskou Božou (2.Kor. 13,11), ktorá nás posväcuje a zachováva v neporušenosti na tele i na duchu. (1 Tes.5,23). - Takto máme už dosť markantne vymedzený obsah novozákonného pojmu pokoja. Starozákonný zmluvný vzťah (berit) medzi Bohom a Izraelom je tu prekonaný vzťahom lásky Otca k Synovi; vzťah všemoci a služby ustupuje novému vzťahu synovstva Božieho, ktorý vykupiteľský čin Kristov rozširuje z kolektívu vyvoleného národa jednak na všetky národné kolektívy sveta, ale najmä aj na každého jednotlivého človeka - dieťa Božie - bez rozdielu jazyka, národa, pohlavia, kultúry či spoločenského postavenia. "Už nejestvuje Žid ani Grék, nejestvuje otrok ani slobodný, nejestvuje muž a žena, lebo všetci ste jedno v Kristu Ježišovi'. (Gal. 3,23). V tomto novom stave pokoja Kristovho centrálnym pojmom a najvyšším zákonom sa stáva láska. To relativizuje - teda nie anuluje všetok obsah starozákonných kňazských kódexov i noriem rímskeho práva. Na láske založený a ňou udržiavaný je pokoj Nového zákona -Pax Christi - ktorého obsahom je nielen vzájomné porozumenie (1 Kor.14,33), puto duchovnej jednoty (Efez.4,3) v spravodlivosti, vo viere, v láske a svätosti (2 Tim. 2,22) každého kresťana vo vzťahu podľa možnosti ku všetkým ľuďom (Rim.12,18), ale aj vo vzťahu k Bohu skrze vykupiteľské dielo Kristovo (Rim. 5,1), ako dar Ducha Svätého (Galat. 5,22). Kto prijme tento vznešený dar Boží, "ktorý prevyšuje všetko chápanie" (Filip. 4,7), dosiahne súčasne aj plnosť slobody. Lebo "kde je Duch Pánov, tam je sloboda" (2 Kor.3,17), ktorou nás Kristus oslobodil (Galat. 4,31) od

Pokoj a sloboda

všakového poddanstva na slávnu slobodu synov Božích (Rim. 5,2l).

A tak sme sa už dotkli aj druhého pólu obsahového rozpätia našej témy.

Aj sloboda je jedným z tých mnohoznačných pojmov, ktoré je ľahšie psychologicky analyzovať ako racionálne sputnať do strohej definície. Jeden z mojich niekdajších profesorov venoval značnú časť svojho života hľadaniu metafyzickej podstaty slobody. Výsledky svojei dlhoročnej námahy zhrnul v diele De ineffabili essentia metaphysica libertatis - (O nevýslovnej metafyzickej podstate slobody) . Napriek tejto "nevýslovnosti" napísal o nej aspoň 80 tisíc slov, ktoré boli pre nás študentov azda ešte ťažšie na pochopenie ako sama metafyzická podstata slobody. My dnes našťastie uvažujeme o slobode iba v jej osobnom a spoločenskom dosahu a o jej vzťahu k mieru ako restriktívne vymedzenému obsahu pokoja.

V protive k tomu, čo sme načrtli o pojme pokoja, slobodu možno považovať za jednu z najcharakteristickejších obsahov kultúry antického Grécka. Od homérovských eposov cez Periklove Atény až po vrcholce filozofického myslenia helénska kultúra sa točí okolo pojmu slobody. Je pravda, že sprvoti to bola iba sloboda tenunkej vrstvy aristokratov, ktorí mali možnosť spoluúčinkovať pri správe verejných vecí v zmysle demokratického ideálu eunomía. Ale práve tento ideál harmonického a tradíciou konsolidovaného poriadku v obci (pólis) privádzal aristokratov k uplatňovaniu nárokov na ich postavenie v spoločnosti a na ochranu získaných majetkov. To boli prvé zárodky osobnej slobody. Aristoteles už mohol vyjadriť obsah slobody svojím "Žiť, ako každý chce" (Politika, 1317, b 12), kým Stoa dospela aj k pojmu o základnej rovnosti všetkých ľudí, včítane otrokov. Ak uvážime, že otrok v antickom svete nebol vlastne považovaný za človeka ako subjekt práva, ale iba za predmet vlastníctva - res, animal vocale, musíme obdivovať tieto výdobytky čisto racionálneho poznania.

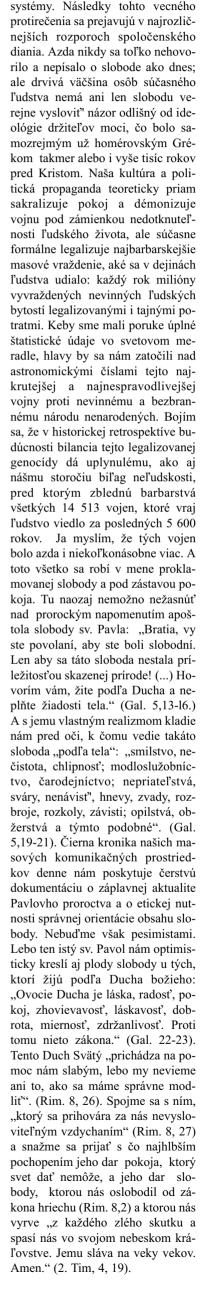
Rimania prevzali s gréckou filozofiou aj pojem slobody, ktorému kodifikáciou práva poskytli solídne základy a trvalú mocenskú oporu. Ale aj v Ríme sloboda nebola ešte nijako právom človeka, ani aristokrata ako takého. Podobne ako po koj, aj slobodu dávali (a odovzdávali) cisári ako jediní vlastníci moci, ba i celého Impéria. Nečudo, že daktorí z nich došli až po deifikáciu vlastnej osoby, z ktorej logicky vyplývala potom sakralizácia štátnej moci a jej ustanovizní. Táto logika mocenského totalitarizmu sa nevyhnutne odzrkadlila aj v rímskom práve, ktoré pokračovalo plazmovať spoločenský život európskych národov aj dlho po páde Rímskeho impéria, ba robí to v značnej miere až podnes.

Kresťanstvo svojím nárokom na absolútnu nezávislosť voči štátnej moci, ktorý charakterizoval postoj rímskych pápežov od čias Konštantína Veľkého, dalo podstatný impulz na radikálne odsakralizovanie tak osoby ako aj moci cisárov. A vieme, koľko a akých bojov a obetí Cirkev priniesla behom storočí na obranu tejto svojej slobody. Ba čo viac, svojím učením o nesmrteľnosti duše každého jednotlivého človeka kresťanstvo položilo neotrasiteľné základy pre všetky výdobytky právnej povahy, ktorými sa postupne utvárali atribúty osobnej slobody až po najnovšie kodifikácie práv človeka. Tento rozhodujúci impulz kresťanstva k spoločenskému vývinu vo smere ľudských slobôd nebýva dostatočne hodnotený. Jednou z príčin tohto zaznávania je akiste skutočnosť, že recipovaním rímskeho práva Cirkev zachovala a po dlhé storočia bránila pyramidálnu štruktúru spoločenských zriadení: sloboda je len tam, kde je vláda, ktorá ju udeľuje a systémom ochranných závislostí aj účinne zaisťuje, ako to platilo prakticky od čias Rímskej ríše až do minulého storočia. V tomto podstatne rímskom vládnom a právnom systéme nebolo ľahko prijať impulzy zdola, už od Renesancie smerujúce k emancipácii indivídua. Veď na jednej strane išlo tu ponajviac o nejasné intuície teologických mystikov, ktorí z evanjeliovej slobody ducha - spiritus libertatis sv. Bernarda z Clairvaux - dedukovali utopistické požiadavky egalitárnej demokracie. A tieto neraz končili v anarchistických utópiách (Gioachino da Fiore v XII. a Cola di

Rienzo v XIV. storočí), alebo zas na druhej strane z filozofických koncepcií, ktoré otvorene popierali existenciu Boha, alebo aspoň možnosť poznať ho ľudským rozumom (materializmus, agnosticizmus, racionalizmus rozličných odtienkov).

Ale ak pozorne analyzujeme konkrétne skutočnosti praktických

životných podmienok osôb a spoločností dnešného sveta, musíme konštatovať, že tie formálne výdobytky ponajviac ostávajú iba na papieri. Lebo dnes viac než inokedy právo býva systematicky znásilňované politickou mocou a zneužívané na ideologické podmurovanie totalitárnych vládnych systémov, maskovaných klamnými etiketami demokracie, 1'udovosti a pod. To má za následok mnohé krikľavé nedôslednosti a protirečenia. Tak mnohé sekularizované mocenské útvary kodifikovali ako obsah osobných slobôd aj také konania, ktoré zákon Boží definuje a Cirkev nemôže nehlásať ako mravné prečiny, delikty a hriechy. V tomto rozpore je určite jedna z hlavných príčin neblahého stavu súčasnej spoločnosti, ktorá na jednej strane verbálne a právne absolutizuje jednotlivca, kým na druhej strane v konkrétnom uplatňovaní vládnej moci stále viac ho absorbuje do totality svojho systému, odopierajúc mu aj daktoré z takých základných práv osoby, ktoré mu priznávali antické i stredoveké mocenské

Snímka: Teodor Križka

roku 1989 bolo Slovensko vo svete veľkou neznámou. Akonáhle však začali silnieť jeho snahy po suverenite, zintenzívnili sa aj invektívy voči nemu. S obľubou sa dávalo do súvislosti s Hitlerom a hrôzami zapríčinenými vojnou. Popísalo sa množstvo štvavých článkov, publikácií a rôznych úvah vydaných v zahraničí, namierených proti Slovensku. Nechýbala v nich samozrejme ani zmienka o slovenských klerikálnych fašistoch, ktorí vraj začali vyvíjat veľkú činnost po roku 1989. Autori takýchto a podobných článkov čerpali svoje informácie neraz priamo zo

Publikácie v podobnom duchu vychádzali aj na Slovensku. Zastavme sa pri jednej z nich, pri síce útlej, ale o to jedovatejšej brožúrke pod názvom Naše stanovisko s podtitulom Kam viedla Slovensko politika Dr. Jozefa Tisa a Čo bol Generalplan Ost.

Toto dielko písané primitívnym spôsobom, plné poloprávd, nesúrodých reálií a akýchsi špekulatívnych úvah, písané v štýle žiaka 4. triedy ľudovej školy, vyšlo až trikrát. Prvýkrát vyšlo roku 1996, keď ho do škôl v celej republike rozosielal Slovenský sväz protifašistických bojovníkov. Autormi tejto akademicky sa tváriacej publikácie sú Dr. Milan Buroš, Ing. Karol Gronský, prof. Vladimír Hlôška, CSc., Dr. Miloš Krno, Dr. Miroslav Ličko a Mgr. Bohuš Zvrškovec (Bohuš S. Rawik).

Druhýkrát vyšlo toto dielko pod názvom Kam viedla Slovensko politika slovenského štátu v r. 1939 - 1945? (Naše stanovisko) s finančným príspevkom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky za Mečiarovej vlády. Vydalo ho Slovenské národné múzem - Múzeum židovskej kultúry, Bratislava 1997, vedúci redaktor edície Pavol Mešťan. Do tretice všetko dobré, a tak tento "bestseller" uzrel svetlo sveta znova pod názvom Zamlčovaná pravda o Tisovi a Slovenskom štáte, s podtitulkom Kam viedli Tiso a jeho vláda Slovákov v rokoch 1939 - 1945? Vydali ju vraj z iniciatívy K. Gronského ako protiklad ku "katolíckemu výkladu" slovenských dejín!

Vydanie z roku 2007 je oproti vydaniu z roku 1997 trocha štylisticky upravené a "obohatené" o úderné nadpisy v texte ako: Bol to totalitný štát; Negatívna úloha katolíckej cirkvi; Jednoznačne štát totalitno-fašistický; Blahobyt a raj na zemi?; Tiso zradil záujmy svojho národa; Tiso nás viedol do záhuby; Tisova naivita a samoľúbosť; Tisova bezcharakternosť a pod.

Tu sa natíska otázka, kto sú šiesti autori tohto dielka? Vyberme na ukážku dvoch z nich, nech si čitateľ urobí úsudok sám. Spoločné mali, že obidvaja pracovali v rozhlasovej stanici Slobodná Európa v Mníchove.

Keď bolo zrejmé, že spolužitie Slovákov s Čechmi nebude viacej možné, nakomandovala táto americká vysielačka svojich pracovníkov do bratislavských ulíc, aby tam rozdávali nacionalistické letáky týkajúce sa rokov 1939 - 1945. Neskôr sa to podávalo tak, že na Slovensku chcú fašizmus. Zaujímavé je, že dokonca aj v Trenčíne, pod hradom, sa objavili hákové kríže a pod nimi patričné anglické nápisy.

Vráťme sa však k spomenutým dvom autorom trikrát vydaného dielka. Jeden z nich bol mimoriadne aktívnym členom bývalej protislovenskej organizácie "čechoslováckej" Stálej konferencie slovenských demokratických exulantov, ktorá zánikom Česko-Slovenska dohrala svoju úlohu a ten druhý mimo rôznych "funkcií" bol aj členom nemeckej spoločnosti priateľov židov. Nič proti tejto určite užitočnej spoločnosti, ktorá má zaiste

za úlohu aj rozvíjanie a upevňovanie porozumenia medzi Židmi a Nežidmi. Pravdepodobne preto ako člen tejto spoločnosti dostal na svojom pracovisku v Slobodnej Európe za úlohu preložiť recenziu publikácie istého významného judaistického bádateľa. V predlohe vraj nebola žiadna zmienka o slovenských židoch, ale tento príliš horlivý pracovník nedbal na predlohu a vytvoril nový príspevok, a síce o holocauste slovenských židov a opísal situáciu vojnových rokov na Slovensku tak, ako keby Slováci mali vinu na židovskom utrpení. Príspevok príliš pilného pána sa zodpovednému redaktorovi nepozdával, a tak ho musel tak prepracovať, aby zodpovedal originálu. So zaťatými zubami ho tento síce preložil, ale zároveň sa posťažoval hovorcovi pražskej židovskej obce E. Lánskemu, ktorý prostredníctvom pracovníka BAD(u) /Broadcasting Analyktorého zvyčajne volali Jupp, dozvedel o plánovanej vražde okolo jedného milióna Židov v Maďarsku. Jupp bol presvedčeným antinacistom, a tak medzi ním a Vrbom došlo k vzájomnému dôvernému vzťahu. Vrba sa rozhodol, že utečie z Osvienčimu, aby prekazil masové vraždenie a tým vonku povedal, aký osud očakáva potenciálnych kandidátov "presídlenia".

Vrba naplánoval útek na 26. januára 1944 spolu s Charles(om) Unglück(om), židovským väzňom z Poľska, narodeným 1911 v Tschenstochau. Kedže sa Vrba nemohol dostaviť včas na dohodnuté miesto stretnutia, Unglück sa rozhodol utiecť sám. Útek sa mu nepodaril a ešte v ten deň zomrel. Ďalší útek zosnoval Vrba spolu so židovským väzňom, s ktorým sa poznal ešte na Slovensku, rodákom z Trnavy, Alfredom Wetzlerom (nar. 1918). Rozhodli sa utiecť v pondelok,

krátkej diskusii, v ktorej Vrba a Wetzler objasnili nebezpečie, hroziace veľkej a ešte stále intaktnej židovskej obci v Madarsku, nadiktovali všetky fakty týkajúce sa Osvienčimu Krasnyanskému, ktorý dobre ovládal stenografiu a tento potom vo Vrbovej a Wetzlerovej neprítomnosti svoj zápis nadiktoval Ibolyi Steinerovej. Krasnyanski žiadal od obidvoch samostatné vyhlásenia, aby Vrbova výpoveď nemohla ovplyvniť Wetzlerovu a opačne. Potom obidve výpovede zhrnul do kednej. Správa obsahovala dodatok, v ktorom Vrba podal svoje zážitky v Majdanku, kde bol deportovaný zo Slovenska a po dvanástich dňoch bol odtiaľ preložený do Osvienčima. Vrbova a Wetzlerova výpoveď boli pôvodne napísané v slovenskom jazyku a hneď preložené do nemčiny a madarčiny, neskoršie aj do francúzštiny a angličtiny. 27. apríla 1944 bolo že bezprostredne po obsadení Maďarska 19. marca 1944 prišiel Eichmann aj so svojím štábom do Budapešti, a síce už s presne vypracovanými plánmi nadviazania kontaktov s vopred vybranými predstaviteľmi maďarských Židov, s úmyslom použiť dokumenty a spojenia maďarských úradov ako aj dokumenty rôznych židovských funkionárov a ich organizácií na dosiahnutie rýchlej getoizácie masy Židov, po ktorej mal nasledovať práve tak rýchly odvoz do smrtiacej mašinérie v Osvienčime.

Dňa 6. júna 1944 sa podarilo utiecť z Osvienčimu ďalším dvom židovským väznom, Arnostovi Rosinovi, narodenému roku 1912 na Slovensku, v Snine, a Czeslawovi Mordowiczovi, narodenému roku 1921 v Poľsku. Obidvaja boli v Osvienčime od roku 1942 a utiekli spoločne 27. mája 1944. Šiesteho júna prešli slovenskú hranicu východne od Vysokých Tatier. Vo verejnom rozhlase v prvej dedine, ktorou prešli, v Nedeci, počuli, že spojenci sa dostali do Normandie. Naivne si mysleli, že vojna sa už skončila, šli teda do najbližšej krčmy a chceli platiť dolármi, ktoré priniesli z Osvienčimu. V tom momente boli zatknutí, ale miesto toho, aby sa s nimi zachádzalo ako so Židmi, boli obžalovaní z porušenia držania devíz. Po zaplatení vysokej peňažnej pokuty boli po týždni z väzenia prepustení. Pokutu zaplatila Ústredňa slovenskej židovskej rady.

Na žiadosť Ústredne slovenskej židovskej rady sa Vrba 20. júna 1944 stretol v kláštore vo Svätom Jure s Krasnyanskim a tlmočníkom. Privítal ich člen vatikánskej nunciatúry vo Švajciarsku Msgr. Mario Martilotti, ktorý Wetzler-Vrbovu Správu poznal z nemeckého prekladu, ale chcel sa zrejme presvedčiť o vieruhodnosti jej autorov. O niekoľko dní neskôr sa Vrba stretol s rabínom Michaelom Beer Weissmandelom, v tom čase vedúcou teologickou autoritou nielen na Slovensku, ale v celej východnej Európe. Na prianie Ústredne doprevádzal Vrbu pri obidvoch stretnutiach Mordowicz, a nie Wetzler, aby boli zastúpené obidva utečenecké páry.

K stretnutiu s rabínom Weissmandelom došlo v Bratislave niekedy koncom júna. Vrba opisuje toto stretnutie ako "záhadné", pretože pravý zámer tohto stretnutia nebol jasný ani jemu, ani Mordowiczovi. Až dva mesiace po ich úteku z Osvienčimu ich rabín Weissmandel pozval na kávu, aby sa s nimi porozprával. Prijal ich vo svojej pracovni v ješive a počas jednohodinového rozhovoru si Vrba všimol, že rabín ich Správu veľmi dobre poznal. Nezmienil sa však, že už predtým, nezávisle od Vrbu, Wetzlera a Mordowicza, mal informácie o hromadnom vraždení Židov v Treblinke, Belzec(u) a Sobibor(e). Vedel aj o Osvienčime z tzv. "Správy poľského majora" (Správa "poľského majora" bola spísaná v novembri 1943, keď sa poľskému väznovi Jerzy Tabeau /v Osvienčime ako Jerzy Wesolowski/ podarilo utiect'). Vrba sa to dozvedel až po vojne z listu, ktorý Weissmandel a d'alší člen Ústredne slovenskej židovskej rady Gizi Fleischmann zaslali 22. mája 1944 židovským zástupcom do Švajčiarska. Vrba píše ďalej, že Weissmandel im ani nepovedal, že mal priame i nepriame kontakty na SS, najmä na Wislicenyho. Dieter Wisliceny bol pridelený Berlínom k vyslanectvu Veľkonemeckej ríše v Bratislave ako pracovník Hlavného úradu ríšskej bezpečnostnej služby (RSHA) s úlohou poradcu pre riešenie židovskej otázky.

Po návšteve rabína Weissmandela Vrba nemal takmer žiaden kontakt s Ústredňou, od ktorej dostával slušnú sumu 200 Ks týždenne, čo zodpovedalo priemernému príjmu zo zárobkovej činnosti.

Darina Vergesová

Kam viedol Tiso Slovákov

v rokoch 1939-1945?

sis Division/ Andreja Sarkánya informoval svojho vedúceho M. K. Bachsteina. A vedúci Bachstein spísal memorandum o antisemitizme medzi Slovákmi v čs. "desku" a zaslal na americké vedenie. A tak boli Slováci o jeden biľag antisemitizmu bohatší.

Čas plynul a príliš horlivý pán prišiel, ktovie z akého dôvodu, o prácu v tejto zaujímavej vysielačke. Našťastie si spomenul na svoju starú domovinu, "ktorú tak miloval a ktorej úspechy mu tak ležali na srdci", ako vypisoval v akýchsi zvláštnych "memorandách". Behal po Bratislave, vypisoval tomu aj onomu a hľadal "veľkorysé finančné zaistenie", najradšej hneď na slovenskej politickej scéne v prvej Mečiarovej vláde. Tam asi nemali o neho záujem, a tak ako nemecký nezamestnaný zaklopal na dvere Slovenskej informačnej agentúry, aby ponúkol svoje služby Slovensku za mesačnú mzdu 6 000 nemeckych mariek. Zastavil sa aj v istom bratislavskom vydavateľstve, ktoré vydávalo viacjazyčný štvrťročník, ktorý mal oboznamovať zahraničie so Slovenskom. Pilný pán sa ponúkol šéfredaktorovi, že bude prispievať v nemčine. A tak jedného dňa priniesol do redakcie dlhý článok, ktorému šéfredaktor síce nerozumel, lebo po nemecky nevedel, ale prijal ho, že ho zverejní (a zaiste zaň aj veľmi dobre zaplatil). Dlhý článok pilného pána, hemžiaci sa "slovenským antisemitizmom", bol už pripravený do tlače. Náhoda chcela, aby sa tak nestalo.

Avšak nechajme pilných pisálkov rôznych demagogických "našich stanovísk" bokom. Oveľa užitočnejsie bude, keď si radšej zalistujeme vo Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte (Štvrťročníky pre súčasné dejiny), Mníchov, január 1996, str. 1 - 24, v ktorom vyšiel nemecký preklad amerického originálu pod názvom Die mißachtete Warnung. Betrachtungen über den Auschwitz-Bericht von 1944 (Ignorované varovanie. Úvahy o Osvienčimskej správe z roku 1944). Autorom je Walter Rosenberg (Rudolf Vrba) z Topolčian, ktorý zažil koncentračný tábor v Osvienčime na vlastnej koži. V Osvienčime sa Vrba nedobrovol'ne ocitol od júna 1942 do apríla 1944. Päťnásteho januára 1944, približne dva mesiace pred obsadením Maďarska nemeckým vojskom, sa od istého nemeckého kapa menom Jozef, 3. apríla 1944, k úteku došlo však až 7. apríla. Schovali sa v jednom ešte nedokončenom oddelení, asi 300 metrov od krematória. Oswienčim opustili až 10. apríla, po tom, čo sa prestalo po nich intenzívne pátrať. 21. apríla prešli slovenské hranice. V blízkosti slovensko-nemeckej (predtým slovenskopoľskej) hranice natrafili na slovenského roľníka Andreja Čaneckého z dediny Skalité. Tento sa ponúkol, že sa v jeho dome môžu poumývať, najesť a si odpočinúť. Dal im informácie o okolí a doporučil im lekára Dr. Pollacka v Čadci, kde sa nachádzalo viacero židovských lekárov. Vrba sa spoznal s Dr. Pollackom krátko pred svojou deportáciou v júni 1942 v tábore v Novákoch. Dr. Pollack mal byť tým istým transportom "presídlený" ako Vrba, ale na základe nariadenia o výnimkách bola jeho deportácia zrušená a jeho manželka a deti mohli zostať na Slovensku a on mohol naďalej vykonávať lekársku prax.

Vrba a Wetzler sa rozhodli, že cez Dr. Pollacka nadviažu kontakt s Ústredňou židovskej rady. Preoblečení za roľníkov pomáhali Čaneckému transportovať ošípané na trh, čím nevzbudili pozornosť polície a bez problémov sa dostali do Čadce k Dr. Pollackovi. Tento im sľúbil, že ich skontaktuje s Ústredňou židovskej rady v Žiline, zastupujúcou Židov na Slovensku. Noc strávili v Čadci u pani Beckovej, príbuznej rabína Lea Baecka (Leo Baeck ako člen Židovskej rady v Terezíne bol medzi tými, ktorí "obyčajným" Zidom zatajili pravdu o Osvienčime, Vrba, str. 9). Na druhý deň ich v Žiline pred stanicou očakával zástupca Ústredne židovskej rady Erwin Steiner. V kancelárii Ústredia sa stretli so Steinerovou manželkou, ktorá pôsobila ako pisárka a s ďalším zástupcom Ústredia, Oskarom Krasnyanskim. Deň nato sa dostavil aj predseda Ústredia Oskar Neumann. Doslovný citát z Vrbvho materiálu: "Moja identita ako aj Alfreda Wetzlera mohla byť okamžite overená, pretože Ústredňa mala z každého transportu zo Slovenska zoznam deportovaných ako i osobnú dokumentáciu jednotlivých deportovaných s fotografiou. (Transporty boli totiž organizované pomocou zoznamov Ústredne Židov)". (V poznámke pod čiarov sa Vrba odvoláva na I. Kamenca, Po stopách tragédie, Bratislava 1991, str. 169). Po relatívne konečné znenie Vrbovej a Wetzlerovej Správy spracované a na Vrbovo prekvapenie deň na to, 28. apríla 1944, prechádzal cez Žilinu transport s maďarskými Židmi. Dva týždne po Správe Wetzlera a Vrbu začala masová deportácia maďarských Židov.

Dňa 28. apríla 1944 sa konala tajná konferencia Ústredne slovenskej židovskej rady, na ktorej sa zúčastnilo tucet ľudí, medzi nimi aj predseda Dr. Oskar Neumann, niekoľko zástupcov maďarských Židovako aj Wetzler a Vrba, ktorí museli zodpovedať množstvo otázok. Ústredňa im vydala falošné papiere, ako píše Vrba, vynikajúcej kvality, podľa ktorých dostal meno Rudolf Vrba a bol "čistokrvným Árijcom" tri generácie dozadu a mohol sa voľne pohybovať po celom Slovensku.

Krasnyanski ubezpečil Vrbu a Wetzlera, že ich Správa sa medzitým dostala do "správnych rúk" a aj "sionistickým vodcom" v Budapešti. Obzvlášť zdôrazňoval Dr. Rudolf Kastnera v Bratislave, teda nemali si robiť starosti.

Ďalších šesť týždňov strávili obidvaja utečenci v Liptovskom Mikuláši, pričom Vrba chodil často do Bratislavy, kde navštevoval svojho židovského priatela Jozefa Weissa, ktorý na základe výnimky nebol odtransportovaný a mohol zostať pracovať. Weiss mal možnosť spomínanú Správu kopírovať a rozširovať medzi mladými Židmi, ktorí ju ďalej rozširovali v Maďarsku. Jedna kópia tejto Správy sa dostala aj do Švajčiarska, do Bernu. Publikácia tejto Správy vo Švajčiarsku vyvolala rozsiahlu tlačovú kampaň a reťazovú reakciu, ktorá mala za následok, že M. Horthy 7. júla 1944 deportácie v Maďarsku zastavil.

Až po vojne sa Vrba dozvedel, že Ústredňa slovenskej židovskej rady o deportáciach z Maďarska veľmi dobre vedela, ale o tom neinformovala ani Wetzlera, ani jeho. Ba ani Židov, určených na "presídlenie". Títo nastupovali do transportov dúfajúc, že takto aspoň uniknú teroru Horthyho režimu. Tu si Vrba vysvetľuje neuveriteľné tempo deportácií a pasivitu deportovaných Židov z celej Európy, medzi ktorými sa nenašiel ani jeden, ktorý by predtým, než prišiel do Osvienčimu, niekedy niečo počul o plynových komorách.

Vrba poznamenáva, že dnes sa vie,

(Pokračovanie v budúcom čísle)

tratil som brata, rodičov. Zostal som sám. Nechala ma snúbenica, opustila ma manželka aj s jediným synom. Som sám. Alebo možno predsa len nie celkom sám. Hádam či dúfam, že Maroško, môj malý stratený syn, hoci mi bol dosť dlho vzdialený, sám hľadá ku mne cestu.

Je štedrý večer. Sedím v prenajatej izbe v centre mesta. Domácu starú pani zobral syn na Vianoce k sebe do vily neďaleko Bratislavy. Som teda v tomto ponurom trojizbovom byte starobylého renesančného domu úplne sám, ale nie je mi smutno. Len tak trocha clivo. Počúvam CD so slovenskými koledami. Rádio i malý televízor som dnes pre istotu ani nezapol. Načo! Veď by ma len znepokojovali svojimi sentimentálnymi reláciami. A ja tak veľmi potrebujem pokoj.

V lete som sa dožil päťdesiatky. Neviem, či je to len málo, alebo už dosť rokov. Po tom všetkom, čo som skúsil, sa však cítim asi tak na osemdesiat. Jubileum som oslávil v klube spisovateľov. Z rodiny sa mi nikto neohlásil, hoci exmanželka i syn vedia vel'mi dobre, kedy som sa narodil. Neviem, asi nie som ani bohvieaký autor, a tak ignorovaný spisovateľskou obcou prijímal som gratulácie iba od tých pár kolegov z redakcie denníka i niekoľkých známych. A navyše, práve vrcholilo obdobie dovoleniek, takže sa nás v klube zišla necelá dvadsiatka. Nevadí, aspoň mi gratulanti nespôsobili veľkú finančnú škodu.

V spomienkach na túto biednu oslavu som dojedol vyprážaného kapra so zemiakovým šalátom. Teta mi tu nechala nejaké medovníky, koláčiky i ovocné rezy, čo sama piekla. Veľmi dobre spolu vychádzame. Chodím jej každý deň nakupovať a vždy, keď môžem, pomôžem. Bývam tu u nej už piaty rok. Kúpil som si kapra, vypražil niekoľko kúskov. Budem ho jesť aspoň tri dni. Nevadí. Ryby a kapry zvlášť mám veľmi rád. Teta je expertka na majonézový zemiakový šalát. Robieva veľký hrniec pre celú rodinu a keď odchádza k synovi na sviatky, vždy mi z neho nechá poriadnu porciu. Tiež na tri dni. Jedlom som zabezpečený. Teta odišla asi na desať dní. Vraj tam ostane až do Troch kráľov, takže teraz som tu ja kráľ. Mám dovolenku, ženy už nepotrebujem, nemá ma kto navštíviť, ani rušiť. Budem písať.

Sedím za starožitným stolíkom a ťukám si do notebuku. Síce dvoma rukami, ale iba štyrmi prstami. Za celú svoju novinársku prax som sa nedokázal naučiť písať všetkými desiatimi, ale zato som náležite zvýšil frekvenciu. Občas preruším písanie, zamyslím sa a nalejem si deci z fl'aše svojej obľúbenej frankovky modrej. Pohľad mi už po niekoľký raz poskočil bokom na neveľký balíček položený neďaleko notebuku. Zahľadím sa do uličky, ktorú tak dôverne poznám ešte zo študentských čias. Stará bratislavská vináreň premenovaná na akýsi pub takmer nezmenila svoj príťažlivý imidž. Koľkokrát sme sa tam opili, zaspievali si, balili známe i neznáme dievčiny...

Nevydržal som. Náhlivo som siahol po balíčku. Bol to jediný darček, ktorý som si dal pod malý umelý stromček postavený na nočnom stolíku. Doniesol mi ho syn dva dni pred Vianocami. Vraj ho mám odbaliť až na štedrý večer. Nezdržal sa ani minútu. Nemal viac času, lebo práve odchádzal s mamou a jej novým partnerom Lojzom lyžovať do Álp. Už ho čakajú s autom na ná-

breží Dunaja. Veľmi sa ospravedlňoval, že mi neblahoželal k päťdesiatke. Vraj bol skoro celé dva mesiace v skautskom letnom tábore niekde na strednom Slovensku, vraj sa aj chcel ozvať, vraj na to zabudol ako na smrť, vraj...Tak mi treba! Maroško mal zasa pätnáste narodeniny len pred pár dňami, presne na Mikuláša a veru ani na tento sviatok, ani pod stromček nedostal odo mňa žiadny darček. Tiež som na neho akosi zabudol... No nie tak celkom, ale už vyše roka sa vôbec neohlásil, neodpovedal na moje maily ani telefonáty. Tak som sa zmieril s tým, že Sylvia ho zasa spacifikovala a ja som opäť stratil svojho syna.

Chvíľu som hľadel do okna. Celý deň bol pochmúrny, ráno ešte pršalo,

L'UBOR HALLON

čakanou váhou. Na knižke pod stužkou bola zasunutá listová obálka. Chvíľku som ako vo vytržení hľadel na tieto veci uložené v škatuli a nevedel sa rozhodnúť, čo skôr otvoriť. Najviac ma zaujala pomerne ťažká škatuľka. Mal som tušenie, že v nej bude zrejme uložené to najväčšie prekvapenie. Preto som radšej, ako správny novinár či prozaik, siahol po knižke a na chvíľu odložil aj list, ktorý sľuboval celkové objasnenie tohto nečakaného vianočného tajomstva. Rozrezal som ďalší ozdobný obal na knižke a objavila sa mäkká laminovaná väzba. Na jej prednej strane som čítal: Výber z tvorby víťazov celoslovenskej amatérskej súťaže Literárny Zvolen. Vedel som že syn píše malé literárne útvary do mládežníckych časopisov, ale tento

mňa už chodil otec alebo teta Milka, naša gazdiná, ktorá u nás varila, upratovala...Striedala sa s otcom, raz chodila ona, inokedy on, lebo mamička bola na dôležitých cestách aj niekoľko dní. Mal som rád jej voňavú tvár, vždy upravené vlasy, jej úsmevy a bozky, ktoré sa postupne zahmlievali v pamäti, až mi postupne prestala chýbať.

Z toho obdobia predškolského veku si spomínam v podstate len na jej krásny obraz zarámovaný v ružovej hmlovine... a potom na niektoré darčeky, ktoré mi vrstovníci z materskej školy nesmierne závideli...Niekoľko stavebníc značky Lego, anglické autíčka rozličných rozmerov, oblečenia, aké nemal nik v mojom blízkom okolí..

Náš spoločný vzťah s otcom utužovali i časté prechádzky do lesa, kde mi rozprával zážitky zo svojho šťastného detstva, zo skautských táborov, ktoré sa vzkriesili koncom 60. rokov a potom ich normalizácia opäť zlikvidovala. S nadšením vtedy vyhľadával knižky so skautskou tematikou, najmä celú sériu od Jaroslava Foglara. Táto dávna skautská vášeň prešla po jeho rozprávaniach a v porevolučných možnostiach obnoveného skautingu aj na mňa, pričom významne poznačila môj život v mnohých smeroch. Dodnes si neviem vysvetliť, čo vlastne tak veľmi oslabilo silu rodinného puta, teda môiho vzťahu k otcovi a takmer úplne potlačilo moju prvotnú detskú závislosť v súvislosti s ním.

K mojej mame som si nikdy nedokázal vytvoriť nejakú hlbšiu citovú väzbu. Vnímal som ju ako dobrú vílu, ktorá sa zjaví, pohladí, prinesie darčeky a zasa zmizne ako éter na pokusoch vo fyzikálnom kabinete. Treba však poznamenať, že hoci často od nás odchádzala aj na niekoľko dní, každé leto zabezpečila pre celú našu rodinu dovolenku v exkluzívnych svetových letoviskách. Akoby nám chcela dokázať, že i napriek svojim absenciám v našom domove, sme stále šťastná rodina, ktorá si užíva plnými dúškami čaro prímorského oddychu. Lenže zážitky zo spoločných chvíľ pri mori sú už pre mňa tak vzdialené, že iba veľmi zriedka sa vynoria z hĺbky mojej pamäti. Veď, napokon, týkali sa najmä predškolských liet. Spomínam si predovšetkým na našu poslednú spoločnú dovolenku v egyptskej Hurgade, kde som už svojím detským srdcom cítil dusno medzi mojimi rodičmi znásobené štyridsať stupňovými horúčavami. Po návrate z Egypta sa začalo všetko rúcať...

Bol som z tej situácie úplne zmätený. Otec podliehal apatii a mama využila všetku svoju energiu na to, aby ho vykresľovala v tom najčernejšom svetle. Nahovárala mi, že málo v redakcii zarába, neuživí rodinu a že peniaze prepíja so svojimi pochybnými kolegyňami či inými priateľkami ľahkých mravov a podobne. Hoci som jej nechcel veriť, čiastočne ma i presvedčila, lenže ja som cítil falošnosť jej mate-

Darček strateného syna

Vianočná rozprávka

ale okolo obeda začalo primŕzať. Večer sa objavili prvé nesmelé vločky a teraz, okolo desiatej, to už bola celkom romantická chumelica. Do polnočnej mi teda ostávajú ešte asi dve hodiny. Chystal som sa na omšu do blízkeho chrámu, ktorého vežu som takisto videl z obloka. Zmocnila sa ma nostalgická vianočná atmosféra dávneho detstva. Odložil som notebuk a obracal v rukách balíček od Maroška. Nedočkavo som prestrihol červenú hodvábnu stužku a roztrhol ozdobný baliaci papier s vianočnými stromčekmi a snehuliakmi. Objavila sa kartónová škatuľa, pôvodne asi od topánok. V nej ležala opäť do vianočného papiera zabalená knižka a ďalšia škatuľka, ktorá ma prekvapila svojou nezborníček ma šokoval. Nedočkavo som si nalistoval prózu, kategóriu do 15 rokov, kde som našiel poviedku môjho syna s názvom Na jednom lane alebo Ako prekonať samotu a začal opatrne čítať prvé vety.

Je mi veľmi ľúto, že som z našej rodiny vlastne nikoho nepoznal. Hoci bývam s mamou, ani tú vlastne nepoznám, ba napokon možno viac poznám otca, ktorého som ešte pred rokom takmer nepoznal...

Skutočne, keď tak lovím v ďalekých vodách mojej detskej pamäti vynára sa z hladiny takmer stále otec a iba niekedy tá krásna, usmievavá, inokedy zachmúrená tvár mojej matky...Matne si spomínam, ako ma ťahala za ruku do škôlky, ale pre

No ja som napokon mal oveľa viac rád knihy, ktoré mi kupoval otec. Páčili sa mi krásne ilustrácie Ľudovíta Fullu či Martina Benku v Dobšinského Slovenských rozprávkach, ale aj ďalšie knižky pre deti. Dokázal som si ich pozerať celé hodiny a nútil otca, aby mi ich čítal stále dokola a neskôr som ho začal vyťažovať, aby ma učil aj písmenká. Bol som veľmi učenlivý i trpezlivý, a tak cez prázdniny pred nástupom do školy som už mal prečítaný prvý diel Dobšinského rozprávok. Veľmi som si obľúbil aj Maroška od Martina Rázusa, pretože to bol môj menovec. Táto knižka rozhodla, že som postupne zanechal rozprávky a začal som čítať oveľa viac všetko, čo mi otec odporučil zo svojej knižnice.

Snímka: Katarína Džunková

rinského citu, ktorému, ako som sa neskôr dozvedel, hovoria "opičia láska".

Začal som chodiť do tretej triedy, keď sa táto rodinná kríza veľmi rýchlo prehlbovala a pred Vianocami sa otec začal baliť. Povedal mi, že ich s mamou rozviedli, že mi necháva celú svoju knižnicu okrem asi desiatky kníh, ktoré potrebuje k práci. Nezabudnem nikdy na deň jeho odchodu, keď ma tuho objal a rýchlo odišiel. Nezabudnem na jeho strhanú tvár a oči plné sĺz...Ale veď vraj nás už nemá rád a opíja sa s frajerkami, pokúšal som si opakovať matkine slová a zrazu som v tom prepychovom dome preplnenom nábytkom, handrami a haraburdami pocítil nekonečnú prázdnotu...Vybehol som do blízkeho lesíka, boril som sa v hromadách napadaného uschýnajúceho lístia, sadol na práchnivý peň starého buka, zaboril hlavu do dlaní a tíško vzlykal. Prečo sa to muselo stať práve mne? Zacítil som na hlave matkinu ruku, studenú ako ľadová dlaň snehovej kráľovnej. Vytrhol som sa z iei náručia a utekal naspäť do svojej izby. Darčeky spod stromčeka som v tie Vianoce ani neodbalil.

Mama mi svojimi jedovatými ohováraniami na otcovu adresu otrávila srdce i dušu. Zrazu sa pre mňa obaja stali ako rodina nepotrební. Uzavrel som sa vo svojej samote, ale v konečnom dôsledku som však musel byť vďačný otcovi za to, že mi priblížil skauting. A hoci si ma spočiatku touto vznešenou aktivitou veľmi získal, skautské hnutie ma napokon odvrhlo od nich oboch. Možno som priskoro dospel. Nepotreboval som ani matku, ktorá doma organizovala bujaré večierky, alebo vypadla na niekoľko dní preč z republiky, ale ani otca alkoholika. Celú svoju pubertálnu dušu som obetoval novým bratom a sestrám. Našiel som ušľachtilý životný program v spojení s prírodou. Pritom mi však padlo veľmi zaťažko ignorovať všetky otcove telefonáty a listy. Nevzdal veru ľahko svoj boj o mňa. Ale ja som si tvrdohlavo nahováral: "Ani jeden ani druhý! Našiel som nových úprimných, obetavých, ale aj chápavých priateľov, ktorí ma naučili vážiť si hodnoty, čo človek vytvoril, ale i jeden druhého, veď napokon v dôverných rozhovoroch mi vlievali nádej, že ak vytrvám, budú raz na mňa obaja pyšní a možno sa nám niekedy podarí nájsť spoločnú reč...."

Cítil som, že aj keď sa s otcom nestretávame, naďalei vo mne žije. Objavil som v sebe talent písania, jednoznačne po ňom zdedený. Dokázal som pohotovo písomne zareagovať na hocijakú udalosť, komentovať poznané, videné, počuté... Stal sa zo mňa usilovný kronikár skautského oddielu a neskôr významný mládežnícky skautský funkcionár na úrovni hlavného mesta, ale aj nekompromisný glosátor, obhajca prírody a životného prostredia. No napokon, predsa len: krv nie je voda. Dostali sa mi do ruky otcove zbierky poviedok, ktoré začal písať po rozchode s mojou matkou. Hoci niektoré boli na moje chápanie trochu zložité, intuitívne som cítil, že sme s otcom jedna krvná skupina. Bol však rovnako tvrdohlavý ako ja a keďže som bol iná generácia, a teda predsa len slabší ako on, musel som zákonite podľahnúť, hoci to trvalo takmer sedem rokov...Či už to bol osud alebo Božie riadenie, pravdepodobne to ani nemohlo dopadnúť inak, ako to nakoniec dopadlo...

Vždy v lete sa ma otec pokúšal zlomiť, aby som išiel s ním niekam na dovolenku, ale matkine ohováračky a skautské hnutie boli vždy silnejšie. Nebyť onoho šťastia v nešťastí - mojej zlomenej kľúčnej kosti, ktovie, či by som si niekedy našiel opäť k nemu cestu...

Minulé leto sa mu totiž podarilo niečo takmer nemožné! Moja mama sa mňa, svojho vtedy trinásť ročného syna potrebovala súrne na pár dní zbaviť. Mala už dávno zaplatenú dovolenku so svojím najnovším frajerom Lojzom niekde v Karibiku, a tak vlastne privítala, že si otec vytrvalo žiadal stráviť so mnou aspoň nejaký ten minimálny čas. Nestihol som nástup na letný tábor, lebo začiatkom leta po škaredom páde z bicykla utrpela moja kľúčna kosť a celé rameno som mal tri týždne zabandážované. Otcova ponuka pobytu v horách v domove spisovateľov sa mi celkom pozdávala, lebo prinášala vidinu nádherných túr po tatranských magistrálach.

Bolo to napokon úžasné...Tá spoločná dovolenka nás dvoch po niekoľkých rokoch skutočne vyšla. Hoci v polovičke augusta sú tu najmä pri vyšších teplotách dosť pravidelné búrky, minulý rok za celých desať dní takmer vôbec nekvaplo. Maximálne sme to využili a pokúsili sme sa turisticky zvládnuť všetky najznámejšie tatranské chaty. Jeden deň sme si dali oddych pri jazere vo Vrbove a myslím, že práve v tento deň sa začal upevňovať náš vzťah. Bola úplne jasná obloha, takmer 30 stupňov v tieni. Ležali sme spolu na deke a niekoľko hodín sa rozprávali. Opadli z nás všetky zábrany, keď sme zistili, že sme skutočne rodina, že sme si tak neuveriteľne podobní... Myslím, že sme sa obaja dostatočne spoznali natoľko, aby každé naše nadchádzajúce stretnutie bolo vzájomne prospešné. Obdivoval som otcovu fyzickú kondíciu, ale aj ja, ani nie štrnásťročný, som mal pomerne slušne vyšportované telo. Od šiestich rokov som chodieval na skautské tábory, spojené s nadobúdaním základov lezenia po skalách a absolvovaním vstupných horolezeckých kurzov. Preto mi na dovolenke v Tatrách nestačili len klasické turistické chodníky. Nemal som žiadne problémy, keď bolo treba prechádzať v stene s pomocou reťazí a zvládal som aj iné náročnejšie výstupy, ktoré si vyžadovali opatrnosť a šikovnosť hmatu na skalách.

Prirodzene, že mojou najväčšou túžbou bol výstup na Gerlach, ktorý bol možný len s horským sprievodcom. Vedeli sme, že na takýto výstup sa treba prihlásiť či objednať niekoľko dní i týždňov vopred. Napriek tomu sme zašli do kancelárie horskej služby, kde sa takéto výstupy objednávali. A skutočne nás stretlo šťastie. Jeden mladý pár z Čiech zrušil svoju objednávku, lebo sa im dovolenka v Tatrách skomplikovala. Także o dva dni sa mi mohol splniť môj chlapčenský sen. Záchranár si ma spočiatku veľmi nedôverčivo obzeral, lenže ja som ho rýchlo vyviedol z omylu niekoľkými dobre mierenými otázkami a znalosťou základov lezenia. Skúmal som drevom obloženú stenu, na ktorej viseli rozličné horolezecké čakany, laná, skoby, karabínky. Obdivoval som túto dôležitú výbavu horolezeckého výstroja a vysvetľoval otcovi, ktorá súčiastka, na čo slúži. Potom som zvesil osamelý dlhší kus lana, uviazal na ňom niekoľko rozličných uzlov, pomenoval ich a vykladal otcovi, kedy a ako ich využiť... Šokovaný horský vodca už d'alej nič nenamietal, a tak sme sa mali o dva dni na siedmu ráno dostaviť na recepciu Sliezskeho domu, odkial' sa vychádzalo na náš najvyšší končiar a kde sa zostavoval harmonogram výstupov na celý deň.

Výstup na Gerlach bol úchvatný po všetkých stránkach. Predovšetkým vyšlo počasie. Čo bolo podstatné, pridelili nám veľmi sympatického horského vodcu v strednom veku, ktorého som si hneď po prvých metroch stúpania získal. Cítil som, že otec je na mňa hrdý, hoci on mal občas isté problémy s dýchaním. Ja som sa však po hrebeni pohyboval, akoby som na Gerlachu vyrástol. Na vrchole mi Tatranec podal ruku s priznaním, že s takým šikovným, ešte nedospelým mládencom na vrchol zatial' nevystupoval a otcovi zasa pogratuloval s poznámkou, že mu takéhoto syna úprimne závidí. Zostup bol ako obyčajne o niečo náročnejší, ale skúsený vodca nás rozvážne istil lanom, ktorým sme boli bezpečne spojení.

Celý čas mi v hlave hmýrili otcove vety, ktorými sa tam pri Vrbovskom jazere pokúšal sumarizovať fakty zo svojho života a rozpadnutého manželstva bez zbytočných emócií, bez osobného hodnotenia, ktoré, ako som tušil, nechával na môj vlastný úsudok....

S mojou mamou Sylviou sa zoznámil na katedre žurnalistiky, kde ako starý mládenec popri práci redaktora v Hospodárskych novinách prednášal novinársku tvorbu a estetiku. Sylvia bola veľmi vnímavá i akčná študentka. Všimol si, že mu doslova visí na očiach i na perách a dychtivo vníma každé slovo. Zaľúbil sa do nej ako pubertiak. Ona to vycítila a pravdepodobne sa svojím spôsobom do neho takisto zaľúbila, ibaže to bola akási iná láska.

Otec mi obšírne vyložil, ako všetko vzala iniciatívne do svojich rúk. Sobáš v Dóme svätého Martina, svadba v hoteli Carlton a dva týždne po jej promócii som sa napokon narodil. Moja mamička nemala žiadnych súrodencov a po predčasnej smrti jej rodičov sme sa presťahovali z petržalského bytu do honosnej vily. To bol začiatok konca ich manželstva. Mama úplne prepadla modelingu. Predala byt, aby mohla investovať. Najskôr ako modelka, potom šéfredaktorka vlastného modelingového časopisu. Bola, vlastne stále je veľmi schopná redaktorka, manažérka. Pôsobí dodnes v medzinárodných porotách Miss World, navrhuje vlastné modely, je to úžasná žena, ale zlá manželka a nezodpovedná matka. Otec s ňou prežil aj pekné chvíle, hoci akosi inštinktívne rátal s tým, že ho raz opustí. Jediné, čo nikdy nemohol mame odpustiť, je to, že sa na mňa vykašlala. A pritom ma vraj nesmierne milovala, aspoň to tak vyzeralo...Zrejme však iba tou svojou opičou láskou.

Mojich rodičov rozviedli po siedmich rokoch. Jedného večera mu mama oznámila, že už k nemu vôbec nič necíti, našla si vážnu známosť a ten nový pán príde bývať do vily, tak aby si niečo hľadal. Mama, aby sa otca čo najskôr zbavila, mu prisl'úbila, že si dohodnú stretnutia so mnou. K dohode napokon nedošlo. Spočiatku sa otec chcel s ňou o mňa aj súdiť, ale napokon rezignoval. V tomto období začal viac chodiť do kostola, kde hľadal útechu vo svojom trápení. Bol síce pokrstený, absolvoval prvé sväté prijímanie i birmovku, ale jeho rodičia, ktorí ho najprv priviedli k viere, sami strácali o ňu záujem kvôli svojim pestrým umeleckým aktivitám. Až po rozvode si otec znovu uvedomil silu modlitby a Božej útechy. Predtým stihol aj mňa priviesť k svätému prijímaniu, ale príroda ma akosi vzdialila od Boha. Keď ma potom neskôr na letnej dovolenke zobral v Smokovci do nového moderného kostola, mal som z toho veľký zážitok...

Po otcovom odchode od nás som v podstate i ja ostal sám... Darmo sa matka usilovala očierniť ho, kúpiť si ma darčekmi, zahŕňať ma svojou falošnou láskou... Napriek tomu, že som ostal s ňou, moju dušu i srdce zaplnila samota...Keby nejestvovali skautské aktivity, možno by som skončil niekde na detskej psychiatrii...

A potom prišiel ten spásonosný výlet s otcom do Tatier a výstup na Gerlach. Otvorilo sa nebo i zem a ja som mal prečo žiť... Táto dovolenka ma úplne zmenila, ale aj rozložila. Hneď po návrate mi matka ustavične prízvukovala, že otec je pokrytec, notorický alkoholik a kurevník a ja som bol z toho úplne rozbitý. Rok mi trvalo, kým som v sebe našiel odvahu všetko podrobne prehodnotiť, pochopiť...Ale teraz už určite viem, že matka mi síce dala život, ale otec mi v Tatrách ukázal ako s ním treba narábať, ako sa nebáť, ako túžiť, ako milovať...

Hoci bývam s mamou, vlastne ju ani nepoznám, ba možno predsa len viac poznám otca, na ktorého som pred časom takmer zabudol. Ale teraz už nie! Po našej dovolenke v Tatrách, po tom našom spoločnom výstupe na Gerlach som si na jeho vrchole zrazu uvedomil, že veď predsa patríme k sebe. Že sme spojení rodinným putom ako horolezeckým lanom, že náš osud už musí byť spoločným výstupom k vrcholkom spoločného šťastia. Cítim, že som napokon znovu našiel svojho otca. Verím, že aj on to cíti, že jeho stratený syn sa znovu našiel a obaja už teraz musíme ísť spoločnou cestou...

Dočítal som. Vyutieral som si vreckovkou zaslzené oči, privrel viečka a chvíľu som nechal doznievať vety v mojom vnútri. Prepadali sa do prázdneho srdca a napájali smädnú dušu...

Odložil som brožúrku a siahol po malej ťažkej škatuľke. Bol v nej uložený tmavošedý vráskavý kameň, veľký ako mužská päsť, ktorý svojím tvarom nápadne pripomínal ľudské srdce, teda nie ten známy pravidelný tvar symbolického srdiečka. Kamenné srdce bolo krížom cez stred prevítané a cez otvor prechádzal dokola kameňa pevný povraz, ktorý bol očividne kúskom horolezeckého lana zviazaného do komplikovaného uzla. Prevracal som hrboľatý kameň v dlani a zrazu som si spomenul, ako vtedy hore na štíte Maroško veľmi skúmavo kontroloval lano či náhodou nie je poškodené. Zrejme sa mu podarilo nepozorovane odrezať z jeho konca, pokým som sa ja s horským vodcom rozplýval nad nádhernou tatranskou panorámou. A podobne sa mu asi podarilo umiestniť nebadane do vaku aj tento kus vzácneho gerlachovského "šutra". Odložil som kameň vedľa brožúrky a s roztrasenými rukami otvoril obálku. Text bol krátky, trochu patetický, no dojímavo výstižný:

Drahý otec, prajem Ti pokojné prežitie vianočných sviatkov a šťastnejší nový rok pre nás oboch. Verím, že sa nám podarí to dlho očakávané šťastie spoločne prežívať. Dúfam, že Ťa moje malé darčeky potešili. Nech srdce Gerlacha posvätí rukou Pána naše osudy spojené jedným lanom a nech je naša láska pevná ako ten uzol na kameni. Bozkáva Martin.

Chvíľku som nepohnuto sedel, vždy znovu čítal dokola Maroškov krátky vianočný pozdrav a spomínal na tatranský výlet. Zo zadumania ma zrazu prebrali údery hodín na veži oproti oknu. Tri štvrte na dvanásť... Pätnásť minút do začiatku polnočnej omše...

Rýchlo som sa obliekol, absolútne neadekvátne k zmene počasia a vykročil do netradičnej vianočnej fujavice. Pohol som sa smerom ku schodom, na ktorých sa tiesnilo množstvo ľudí zababušených do hrubých zimníkov, v šáloch omotaných okolo krku, v mohutných pletených čiapkach i baraniciach. Väčšinou to boli ľudia strednej generácie i zopár tínedžerov. Keď som medzi nimi zbadal aj niekoľko čiperných deduškov a babičiek, ako sa márne pokúšajú dostať dnu, rezignoval som na svoj pôvodný zámer prekliesniť si cestičku dovnútra cez tú masu veriacich. Už asi tri krát som sa ocitol v podobnej situácii, keď sa mi nepodarilo dostať na polnočnú do kostola a omšu som prestál vonku. Lenže vtedy bol vždy pokojný až teplý večer. Dnešná výnimočne severská svätá noc sľubovala istý boj s počasím, čo naznačovalo, že jej svätením sa podujmeme vykonať malý hrdinský skutok. Stál som teda v tej zomknutej kope dušami a vierou prepojených ľudí, v dlhom čiernom hubertuse a kašmírovým šálom na krku, v čiernom klobúku, s rukami zopätými v tichej modlitbe. Neodvážil som sa natiahnuť si kožené rukavice, keď som videl naokolo spojené holé biele žilnaté prsty omnoho starších mužov a žien. Býval som len pár metrov od kostola, ešte by som nezmeškal veľa z omše, keby som sa išiel prezliecť. Ale načo? Možno by som tým prerušil túto vianočnú kontinuitu, zahatal si cestu, ktorá sa práve predo mnou otvorila, možno by všetko to sľubné, čo ma práve opantalo, zo mňa opadlo, možno by sa všetko pokazilo...

Nohy v tenkých kožených topánkach mi už mierne omŕzali, ruky ma oziabali, vietor mi vmietal do tváre pod klobúkom drobné pichľavé ihličky snehu a lomcoval jeho strieškou, ale vo vnútri sa rozlievalo príjemné teplo. Akoby sme sa tu na schodoch všetci vzájomne zohrievali tou jedinečnou posvätnou atmosférou polnočnej omše, ktorá nás spájala, prikrývala, ktorá na nás zosadala... No ja som cítil, že vo mne navyše blčí malý, práve zapálený plamienok prinavráteného šťastia ...Neopísateľného šťastia, keď sa rodič presvedčí, že ho dieťa i po rokoch miluje a tým viac, keď sa na istý čas stratilo a túto stratu mu pri návrate vynahradí opätovanou láskou...Tento spočiatku pochmúrny koniec adventu odrazu prežiarilo svetlo nádeje a s prichádzajúcim Božím dieťaťom sa ma zmocňoval pocit prísľubu synovskej priazne.... Cítil som sa v tom mrazivom vetre ako v raji, ako v rozprávke... Vtom sa ozval majestátny akord organa. Niekde od oltára až von medzi nás sa niesol zvuk, ktorý všetkým zúčastneným oznamoval, že omša sa začala. Zazvonil zvonec...

Významný literárny a kultúrny historik Prof. Dr. Imrich Sedlák, CSc., sa v týchto dňoch dožíva osemdesiat rokov. Rodák z Červenice (nar. 21. januára 1933), v rokoch 1953 - 1957 študoval slovenský jazyk a literatúru na Filologickej fakulte VŠP v Prešove, v rokoch 1957 - 1959 bol stredoškolským pedagógom, 1959 - 1961 verejným funkcionárom, 1961 - 1971 vysokoškolským pedagógom a akademickým funkcionárom na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove. V časoch normalizácie ako politicky nespolahlivý musel z fakulty odísť, zamestnal sa v Múzeu Slovenskej republiky rád v Prešove (1971 - 1976), od roku 1977 až do súčasnosti pracuje v Matici slovenskej vo viacerých funkciách (vedecký pracovník, podpredseda MS, správca MS, riaditeľ Pamätníka národnej kultúry MS, vedecký tajomník). Od roku 1998 účinkoval ako pedagóg (univerzitný profesor) na Filologickej fakulte UMB v Banskej Bystrici.

T. W.: - Dožívaš sa významného životného jubilea, rokov, v ktorých už môžeš takmer v úplnosti hodnotiť to, čo si urobil. Máš ten pocit, že si urobil všetko, čo si si naplánoval, alebo máš pocit, že zostanú po tebe vážne dezideráty?

IMRICH SEDLÁK: - Celkove môžem povedať, že môj 50-ročný tvorivý a angažovaný život bol dostatočne naplnený, ktorý v prezentačnej oblasti predstavuje 29 samostatných publikácií rozličného obsahu, zamerania, významu a rozsahu, s výraznou literárnohistorickou a kultúrnohistorickou orientáciou, vyše 100 vedeckých štúdií a príspevkov, vyše 50 zostavovateľsko-redakčných a spoluautorských zborníkov a publikácií, viac ako 30 libriet a scenárov literárnomúzejných expozícií a výstav, vyše 30 vedeckých konferencií a seminárov s výraznou orientáciou na integráciu východného Slovenska v slovenských národných dejinách.

Nesplnenou mojou celoživotnou úlohou ostala monografia o Jonášovi Záborskom, ktorú som mal neustále v programe, ale aktuálnosť a príťažlivosť iných tém sa predierali na povrch mojich záujmov, a Záborský čaká na svoje poradie dodnes.

T. W.: - Vyrastali a dospievali sme v časoch totality, boli sme poplatní dobe a okolnostiam. Predsa sme však žili a tvorili, a to i napriek mnohým obmedzeniam. Ale predsa všetko nebolo až také zlé, využili sme ten čas optimálne?

IMRICH SEDLÁK: - Moje aktivity v kultúrno-spoločenskej, literárnej a publikačnej oblasti sa začali prejavovať už v posledných ročníkoch vysokoškolského štúdia, ale pre viaceré z nich som potreboval podporu zo strany predstaviteľov kultúrneho, vedeckého, ale aj spoločenského a politického života, čo ako študent som ešte v plnej miere nemohol dosiahnuť. Postupne som ju získal najmä

počas môjho pedagogického pôsobenia na strednej škole (1958 -1960), keď sa mi už koncom 50. rokov vytvorili podmienky na tvorivú aktivitu. V spolupráci s prešovským vlastivedným múzeom som začal v roku 1959 vydávať Nové obzory, spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Pozoruhodnou epizódou v mojom živote bol nádejný rok 1968, keď sa začali otriasať nepriestreľné múry totalitného komunistického bloku. Táto atmosféra nadobúdala konkrétnejšiu podobu aj v Prešove, mych, predstaviteľov Zväzu slovenských spisovateľov, historického a literárnovedného ústavu SAV, dokonca aj popredného funkcionára Ministerstva kultúry, najmä však vtedajšieho predsedu MS Vladimíra Mináča, oproti služobníkovi OV KSS v Martine, vtedajšiemu správcovi MS Štefanovi Krivušovi, a 1. augusta 1976 stal som sa pracovníkom Matice slo-

T. W. - Matica slovenská mala svoje čaro, boli tu pomerne dobré hom kole väčšinou hlasov v neprítomnosti aj Jozef Markuš. Keď sa zorientoval v matičnom prostredí, veľmi skoro si vytvoril pozíciu podľa svojich predstáv, začal presadzovať vlastné zámery, ktoré vtedy vybočovali z jeho kompetencií, dostával sa do značných rozporov so stanovami MS a najmä so mnou, za všetko zodpovedným správcom, predovšetkým v oblasti ekonomickej a finančnej, prestal som mu dôverovať. To ma viedlo k jednoznačnému rozhodnutiu vzdať sa funkcie správcu MS (vtedy

sa vzdal funkcie vedeckého tajom-

níka aj Tomáš Winkler). Listom som

požiadal vtedajšieho ministra kultúru

Ladislava Snopka o uvoľnenie z

funkcie a odišiel som na mesačné lie-

čenie. Po návrate z liečenia v marci

1992 vo funkcii riaditel'a Pamätníka

národnej kultúry MS osobitnú pozor-

nosť som venoval dokončeniu prvej

etapy expozície Slovenského národ-

Fakulty humanitných vied UMB v

Banskej Bystrici som dva roky ex-

terne prednášal na tejto fakulte star-

šiu slovenskú literatúru, v roku 1993

som pred vedeckou radou fa-

kulty a univerzity inauguroval

na profesora dejín slovenskej

literatúry, súbežne som pôso-

V tom čase na požiadanie dekana

ného literárneho múzea.

do úvahy aj jeho určitú špecifickosť historického vývoja, spôsobenú geografickými podmienkami. Kým západné Slovensko susedilo s hospodársky a kultúrno-spoločensky s vyspelejšími krajinami, východné Slovensko susedilo so zaostalejšími oblasťami; s nedostatočným kontaktom s ostatnými oblasťami Slovenska, značne vzdialené od významnejších stredísk slovenského života. V 16. a 17. storočí prechádzala cez východné Slovensko dôležitá obchodná cesta (Poľsko - Sedmohradsko), ktorá vplývala na rozkvet východoslovenských miest, v ďalšom období turecké vojny, protihabsburské povstania a morová epidémia spôsobili značný hospodársky úpadok, vrcholiaci vo východoslovenskom roľníckom povstaní roku 1831 a sťahovaní poddaných do juž-

Toto postavenie východného Slovenska a položenie jeho obyvateľstva vtlačilo hlbokú pečať do vedomia tunajšieho ľudu a vytváralo názor o tejto oblasti ako o zaostalej, s nízkou kultúrnosťou, nízkym ľudským sebavedomím, národným uvedomením, bez pocitu príslušnosti širokej pospolitosti k slovenskému národu.

ných oblastí.

T. W. - Nedávno si vydal niečo, čo by sme mohli nazvať ako "pamäti". V mnohých partiách tejto knižky, ako to už pri takýchto knihách býva, si aj kritický, ba môžeme povedať až nepríjemne pravdivý a provokujúci.

IMRICH SEDLÁK: - Autobiografická kniha Päťdesiat rokov v slovenskom národnom živote (2011), ktorú spomínaš, je akýmsi sprievodcom po mojom živote v širších rodinných, školských, pracovných, spoločenských, vedeckých situáciách, často zachádzajúcich až do najosobnejších zákutí, aby som "ponúkol svoj dramatický životný príbeh a vydal hodnoverné svedectvo o svojej prevratnej dobe" (P. Parenička).

T. W.: - Patríme ku generácii, ktorá bude svoj štafetový kolík odovzdávať mladším. Čo by si im poradil? Máš ešte nejaké nesplnené

IMRICH SEDLÁK: - Matica vždy bola pre mňa jedinečná, významná, nezastupiteľná, celonárodná ustanovizeň, ktorá pri plnení svojho poslania v slovenskej spoločnosti očakávala od každého jej pracovníka, člena a priaznivca lojalitu, konštruktívnu podporu, obetavosť a oddanosť v plnení jej programu. Táto orientácia nevyhnutne vyžadovala a v súčasnosti ešte viac vyžaduje vytvoriť v matičnom prostredí demokratické, humanistické, dôveryhodné a výsostne ľudské ovzdušie s výrazným integračným poslaním spájať všetky vrstvy slovenskej spoločnosti bez rozdielu naboženského vierovyznania, politickej príslušnosti a sociálneho postavenia; vylúčiť z matičného prostredia subjektivizmus, presadzovanie často škodlivých osobných tendencií a zámerov, v neposlednom rade upevňovať kolegiálne a tvorivé vzťahy medzi pracovníkmi inštitúcie a volenými orgánmi. Nám sa to celkom nepodarilo a preto sa obraciam na starých, starších, ale najmä mladých matičiarov a priaznivcov MS, aby v čo najväčšej miere prispievali a napĺňali realizáciu našich predstáv a vlastných názorov na postavenie a účinkovanie novodobej Matice slovenskej.

T. W. - Chcem, aby sa ti toto prianie vyplnilo. Za rozhovor ďakuje

Päť desiat rokov slovenského života

najmä potom, keď ju ovládli prešovskí vysokoškoláci. K nim sa pridali mestské zložky s podporou viacerých obcí Prešovského kraja. Živelnosť, náhodnosť a netransparentnosť v demokratickom pohybe nadobudla organizovanejšiu podobu, keď z iniciatívy Katedry slovenského jazyka a literatúry FF UPJŠ a za podpory Prešovčanov sa vytvorila koordinačná skupina, v ktorej som mal vedúce postavenie. Zúčastňoval som sa manifestačných zhromaždení po celom Prešovskom kraji a v Prešove sa uskutočnilo veľké manifestačné zhromaždenie vyše 5 000 účastníkov z ce-

lého východného Slovenska na podporu demokratizácie spoločnosti a rehabilitáciu Matice slovenskej. Na zhromaždení som mal hlavný prejav. Po manifestácii som bol zvolený za predsedu MO MS a na valnom zhromaždení Matice slovenskej v auguste 1968 v Martine som sa stal podpredsedom MS.

"spojeneckých vojsk" na naše územie 21. augusta 1968 narušil formovanie demokratickej orientácie našej spoločnosti, ale ju nezastavil. Nastupujúca komunistická normalizácia hrubo zasahovala do života jednotlivcov a ich rodín, mnohých vylúčila zo spoločenského a verejného života, čo na fakulte dôsledne uskutočňovalo "zdravé komunistické jadro" a vtedajšie vedenie fakulty na čele s príslušníkmi ukrajinskej národnosti.

Tomuto nátlaku som sa podrobil aj ja, člen Katedry slovenského jazyka a litera-

túry a prodekan fakulty s kladným hodnotením pedagogickej, vedeckovýskumnej a publikačnej činnosti, ale "zdravé jadro" malo výhrady k mojim postojom v národnostnej otázke. To stačilo vtedajšiemu dekanovi fakulty - Ukrajincovi, aby mi oznámil rozhodnutie: "Imro, prepúšťame ťa!"

A tak päť rokov som mohol pracovať v Múzeu Slovenskej republiky rád v normalizačnom režime na úseku literárnej histórie a múzejníctva, s hlavnou úlohou vybudovať Múzeum literárnych tradícií východného Slovenska v Župčanoch, dlhoročnom pôsobisku Jonáša Záborského. Pripravil som libreto a scenár a spolu s výstavníckym podnikom sme vytvorili jednu z najpozoruhodnejších literárnomúzejných expozícií na Slovensku.

Neznesiteľná situácia v Prešove a limitovaný režim v múzeu zaktivizovali viacerých mojich priateľov, zná-

podmienky na prácu, pravda, ako persona non grata musel si počítať s mnohými obmedzeniami a prekážkami. Napriek tomu sa ti podarilo zanechať pomerne hlbokú stopu v literárnej muzeológii. S tvojím menom je spojená nielen expozícia Slovenského literárneho múzea SNK, ale aj mnohých literárnych expozícií po celom Slovensku.

IMRICH SEDLÁK: - Revolučný proces v spoločnosti i v Matici slovenskej na rozhraní v rokov 1989 - 1990 som od začiatku intenzívne vnímal a v Matici slovenskej som angažovane

vystupoval v rámci aktivít matičnej Verejnosti proti násiliu popri vedúcom skupiny Blažejovi Belákovi. Rozhodujúci postoj k nevyhnutnej demokratizácii situácie v Matici slovenskej som vyjadril v prejave na celomatičnom zhromaždení 20. decembra 1989, známym pod názvom O čistý štít Matice slovenskej. Ďalší vývoj v MS dostal rýchlejší spád: minister kultúry Ladislav Chudík ma vymenoval za správcu MS, 22. januára 1990 ma uviedol na celomatičnom zhromaždení do funkcie. Bol vymenovaný výbor a predseda Viliam Gruska, ktorý sa o krátky čas vzdal funkcie a jeho miesto zaujal dovtedajší podpredseda MS Ľudovít Haraksim.

Na oživujúcom valnom zhromaždení v auguste 1990 zvolili 39členný výbor, ktorý zo svojho stredu volil predsedu. Za zložitej situácie bol zvolený na zasadnutí výboru v drubil aj ako interný profesor, vedúci Katedry slovakistiky a prodekan Filologickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. T. W. - Tvoje celoživotné dielo je spojené s publikačnou činnosťou. V týchto časoch ti vyšla "trilógia", reedícia tvojich najvýznamnejších publikácií, akési zásadné slovo k integrácii východného Slovenska. Ako by si ho charakterizoval? IMRICH SEDLÁK: - Mojím zámerom pri koncipovaní trilógie Východné Slovensko v letokruhoch národa bolo priniesť čo najviac poznatkov o kultúrnom, spoločenskom, literárnom a národnom živote na východnom Slovensku v širších historických súvislostiach. Problematiku som skúmal z celonárodného hľa-

diska, hodnotím celoslovenskými kritériami z hľadiska účasti tejto oblasti slovenských narodných dejinach. Odsudzujem separatistické tendencie vo vzťahu k východnému Slovensku, teóriu o samostatnom historickom vývoji tejto oblasti (napr. Slansko, Slovjaci a i.), o údajnom nedoceňovaní východného Slovenska predstaviteľmi slovenského národného obrodenia a iné negatívne tvrdenia, ktoré sa objavujú aj v niektorých súčasných prejavoch.

T. W.: - Ak hovoríme o procesoch integrácie, musíme pár slov povedať aj o protichodných procesoch, teda aj o procesoch dezintegrácie. V čom spočívajú špecifiká východného Slovenska? Ak má integrácia svoj začiatok, musí mať aj svoj koniec? Ako

IMRICH SEDLÁK: - Pri pohľade na východné Slovensko treba brať

Tomáš Winkler

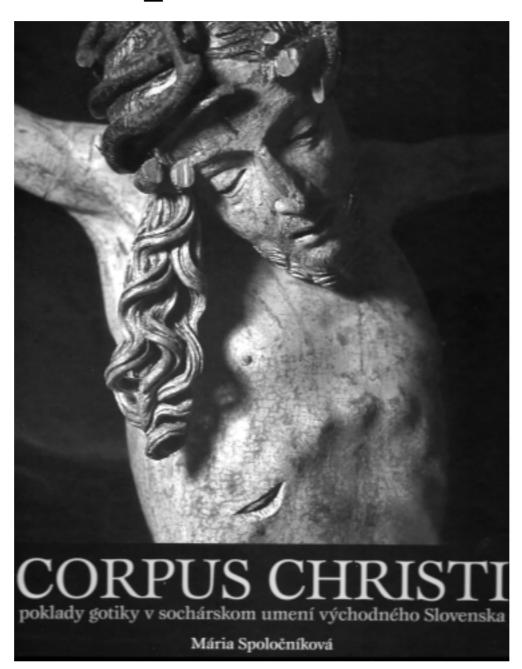
našom gotickom sochárskom umení vyšla nádherná publikácia CORPUS CHRISTI akad. maliarky a reštaurátorky Márie Spoločníkovej, ktorú vydalo Vydavateľstvo Dobrá kniha, Trnava.

Je to publikácia, ale simultánne aj nádherný a bohatý katalóg, či historická štúdia z oblasti gotického sochárstva na Východnom Slovensku. Dielo textom i obrazmi je spirituálnym monolitom o Kristovom Tele, visiacom na kríži, epicentrum sveta, kde smrť a život sa stretávajú práve na dreve kríža, na strome, ktorý nám pripomína rajský strom. A práve táto smrť na kríži najparadoxnejšie prezentuje a dokazuje, že život sa neodníma, iba mení a platia tu, pri týchto krížnych drevách slová: "Ako posledný nepriateľ bude zničená smrť! "/1 Kor.15,26/ Corpus, v ktorom bola skrytá Druhá Božská Osoba, sa nám znovu v Korpuse, Tele zjavil po svojom vzkriesení. Tento fakt nemožno ničím zničiť, ani vymazať, ani popierať a autorka textu, ktorá vie čítať mystérium corpusov, to jasne potvrdzuje! Na kríži visel Pán života a smrti!

Autorka tejto publikácie prezentuje vzácne diela korpusov východného Slovenska z najstarších období. Sú to majstrovské, odborné, ale aj štylisticky, esteticky, no rovnako aj spirituálne a kontemplované hodnotenia a dešifrácie fyziognómií korpusov!

Kreovanie tváre, tela umučeného Bohočloveka si iste vyžadovalo od starých majstrov jednak umeleckú, rezbársku, či sochársku zručnosť, talent, ale nesporne aj asistenciu Toho, ktorého "portrét" sa pokúšali zachytiť, a to aj v paradoxnom stave umierajúceho a predsa živého. Veď v osvietení a v radiácii toho, "ktorý premohol smrť" dokázali zachytiť dva svety: života a smrti a z ich ubolených tvárí a status tela akoby automaticky bolesť a utrpenie prežiarovala predzvesť radosti a vzkriesenia, čiže vyššieho stavu života. A toto všetko autorka vie čítať a jej reštaurátorské práce sú vlastne činnosťou, tvorbou: "Denue ereare", znovu tvoriť, a to najmä tam, kde sú tieto diela poškodené! Z týchto korpusov ako radiačné fluidum, či atómové žiarenie preniká do sveta ako sila lásky, ktorá je silnejšia ako smrť, a z tvárí korpusov zaznieva: "Nik nemá väčšiu lásku ako

Corpus Christi

ten, kto položí život za svojich nepriateľov." /Jn 15,13/

Tento symbol kresťanstva - kríž s korpusom je trvalou pripomienkou, avízom, semaforom na našich životných cestách a ukazuje nám permanentnú skúsenosť: zlo, hriech i v ľudských dejinách pribíjajú stále na kríž svojich bratov. Je len jedno, jediné riešenie a odkazuje nám ho Ten, ktorý visí na kríži: "Dodržujte Desatoro a Evanjelium, ktoré je zhrnuté v najkratšej rade a v najväčšej múdrosti: "Milovať Boha a blížneho ako seba samého." Ba je tu aj absolútne východisko zo vzájomného ukrižovania ľudí, a tým aj znevažovania ukrižovania, ktoré má vyústiť vo vzkriesení: "Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých čo vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach. Veď on dáva slnku vychádzať nad zlých i dobrých a posiela dážď a na spravodlivých i nespravodlivých" /Mt. 5,44-46/ A neslýchaný výrok z úst Ježišových, z božského Corpusu na kríži: "Veru hovorím ti. Dnes budeš so mnou v raji." /Lk 23,43/ Povedal to kajúcemu zločincovi. Nuž toto nám pripomínajú kríže s korpusom i bez neho.

Autorka ako reštaurátorka i ako akademická maliarka pozná aj najjemnejšie záchvevy v hmote a korpuse a v drevenom korpuse číta a počúva hlas nie umierajúceho, ale na vzkriesenie sa pripravujúceho! Táto štúdia je štúdiou výtvarnou, estetickou teologickou a súčasne kontempláciou, meditáciou, Credom, že tento Corpus, visiaci na kríži, na tretí deň vstane zmŕtvych! A avizuje to všetkým čitatel'om a cituje toho, ktorý zničil smrť: "Ja som vzkriesenie a život. Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď umrie." /Jn 11,25/ Text na mnohých miestach presahuje stupne odborné i estetické a kontemplatívne a vyúsťuje do sfér mystickej radiácie. Je to symfónia kresťanstva a kríža a jeho ramenami: dobra, pravdy a krásy so sólom lásky!

Za toto excelentné dielo by si autorka zaslúžila titul: DOCTOR CAELESTIS CAUSA!

Končím s pocitom, že som absolvoval exercície hlavne pod krížom s korpusom v Lendaku, Huncovciach a v Levoči.

Gratias maximas ex toto corde!

Jozef Tóth

V očistci diaľok

V očistci diaľok je názov debutu hudobného pedagóga z nitrianskeho konzervatória Michala Mikuláša, ktorého tvorivý umelecký vývin som mal možnosť sledovať vďaka dvom celoslovenským literárnym súťažiam O cenu slovenského učeného tovarišstva (Bernolákova spoločnosť - Trnava) a Jurinova Jeseň (Kysucká knižnica - Čadca).

Debut vydal autor vlastným nákladom v nitrianskom vydavatel'stve Garmond roku 2012, pričom ide o kombináciu úvahových textov (samozrejme, nejde o význam pásma v zmysle surrealistickej poetiky) a niekoľkých veršových strofických útvarov. Clivú atmosféru uvedených textov dotvára autor umeleckými fotografiami, ktoré zachytávajú prírodné úkazy (napr. východ Slnka cez priezor dozrievajúceho obilia, putujúce oblaky nad vrcholom hôr, odraz slnečných lúčov na hladine rieky), stopy v snehu, drevené chalupy, kostol, Krista na kríži či v jasliach, profily ľudských tvárí i zaľúbencov v diaľke.

Zo sémantického hľadiska možno Mikulášov debut hodnotiť ako istý vnútorný výraz človeka hľadajúceho domov v sebe samom, ide akoby o vtesnávanie sa do vlastnej kože, pričom sa snaží v bytostnom vzťahu ku všetkému tvorstvu zažiť symfóniu "harmónie, vyrovnanosti a zmieru, jednoduchosti a pokory".

Úvahy a verše Michala Mikuláša sú osnované na tradičných motívoch akoby symbolistickej poetiky. Výraz vnútornej púte, smútku, samoty, clivých tónov túžby za domovom "v očistci diaľok", rezonancie hĺbkového ticha, výkrik, spomienka, bolesť či útek sú akousi analýzou odchodov a návratov, snahou o kontinuitu s tradíciou vlastného národa v konfrontácii s cudzinou, v žiadosti "otvoriť srdce, pobozkať domov a roztvoriť dlane".

V celkovom sumári možno zbierku V očistci diaľok chápať ako tvorivý záznam človeka uvažujúceho nad sebou samým, vychádzajúc z pozorovania Stvoriteľovho diela. Ide o naliehavú potrebu odovzdať svoje Ja ako posolstvo vlastného vnútra, pretože kolíska "splodila človeka, človeka z hliny. A život preletel ako vták nad obzorom. Akoby to bol jeden deň... Zapadá slnko nad kopcami a v diaľke bije zvon.. Pokora v objatí.. Vyprahnuté ruky ako vyschnutá zem pomaly skladajú z očí jasných ako hviezdy na stôl život..

Niet slov vďaky, nemé ústa uzamyká Pravda.."

JÁN GALLIK

"Tu som človekom, tu nakupujem"

Aj takúto podobu má súčasná spotrebiteľská filozofia. Túžba po zisku ženie vyznávačov maximálneho zisku do ideologických krajností, v ktorých dominuje človek iba ako spotrebiteľ. Toho možno

nakriatnuť na kúpu akéhokoľvek tovaru, len mu ho
musíte šikovne a vytrvalo
ponúkať. Človek mimo nákupného strediska je podľa
tejto filozofie barbarom,
ktorému treba pomôcť nákupným košíkom dostať sa
na civilizačnú úroveň. Barbar si vezme nákupný košík
do ruky, prejde cez turniket
a hľa, stáva sa človekom!

Mať vlastnú filozofiu sa pokúšali mnohí, najmä ak potrebovali zamaskovať svoje ďalekonosné komerčné a mocenské zámery. Na nadnárodnej úrovni to boli naposledy marxisti. Treba povedať, že dosť úspešne, veď takmer trištvrte storočia mali pod palcom aj pod čižmou najväčšiu krajinu sveta a takmer polstoročie vykorisťovali slovanský zvyšok Európy. Ak to inak nešlo, vtĺkli pracujúcim do hlavy dialektiku, nevyhnutnosť triedneho boja aj myšlienku sociálnej rovnosti kladivom. Na najmenej prispôsobivých sa použil kosák.

Tentoraz to skúšajú biznismeni v rukavičkách inak - v elegantných dlhých plášťoch po členky, vo vypasovaných čiernych oblekoch, so zlatým perom pripraveným kontrasignovať váš kredit. Sú výhonkami z toho istého ideového kmeňa, vyznávajú tajne toho istého ekonomického Marxa i svetonázorového En-

Kurzívou o našom jazyku

gelsa, klaňajú sa tomu istému zlatému teľaťu industrializácie, ibaže na rozdiel od marxistov nestrácajú čas rečnením o výrobe, lebo potrebujú predať čo najrýchlejšie, teda zdôrazňujú spotrebu. Ich predné hliadky najprv skúpia zvyšky ornej pôdy v okrese, skúsené mediálne úderky vhodnými propagačnými manévrami a zábavným priemyslom sa postarajú o dehonestáciu dejín, kultúry a tradície vyhliadnutého obyvateľstva a do takto pripraveného terénu prídu výkonné jed-

notky najprv s bagrami, potom s priamou ponukou neodolateľných tovarov a cien. Manažéri ľudskej naivity vedia, kde majú rozhodiť veľkoobchodné siete, do ktorých pohodlne lapia každého, kto má záujem kúpiť si dačo na večeru, obliecť si vetrovku alebo sadnúť si do vychválenej pohovky

Zlaté obchodné teliatka reklamou povyšované na božstvá majú najchutnejšiu pastvu najmä v krajinách s prerušenou domácou tradíciou gazdovania, v prostredí deprimovanom politickou minulosťou, kde sa ľuďom ťaží vrátiť sa k zemi a žiť namáhavejšie, ale po svojom.

Urážlivé a dôstojnosť človeka urážajúce reklamné heslo "Tu som človekom, tu nakupujem"

sme si nevymysleli. Odpisujeme ho z tisícky reklamných plagátikov, ktoré nám neviditeľné aj príliš viditeľné ruky obchodu pchajú deň čo deň do schránok. Absurdné a človeka dehonestujúce tvrdenie o človeku! Je to drzý výsmech národu, ktorý práve zásluhou kresťanstva donedávna dobre vedel, kedy sa človek stáva človekom a kedy ním prestáva byť.

Slogan by nestál za reč, keby ho beztrestne nerozširovali v našej

Blažej Belák

pultoch kníhkupectiev sa objavila pozoruhodná autobiografická kniha Viktora Kravčenka s názvom Žil som pod červenou hviezdou. Hoci od jej pôvodného anglického vydania (I Chose Freedom, New York, 1946) uplynuli už mnohé desaťročia a celosvetovo si získala povesť prvého vážneho a komplexného svedectva o živote v komunistickom Rusku, v našom priestore sa doteraz o jej existencii, z pochopiteľných príčin, prakticky nevedelo. Zásluhou krajana žijúceho v Nemecku, Rudolfa Sládkoviča, ktorý zorganizoval jej preklad do slovenčiny, sa takto aj náš čitateľ môže oboznámiť so strhujúcim osobným príbehom V. Kravčenka (1905 -1966), zachytávajúcim azda všetky atribúty stalinskej spoločnosti, v ktorej mu osud "doprial" žiť. Dal by sa nazvať anatómiou zla na boľševický spôsob. Predslov ku knihe, ktorú vydalo vydavateľstvo Post Scriptum v spolupráci s Ústavom pamäti národa, od historika Martina Lacka tu uverejňujeme v plnom znení.

Pri prvom dotyku s knihou Viktora Kravčenka si možno viacerí položia otázku: Načo je dobré v dnešnej dobe vydávať takéto knihy? Čo nám môžu dať spomienky jedného bývalého sovietskeho funkcionára, hoc akokoľvek zaujímavo napísané? Veď komunistický režim v našej vlasti i v Európe je už takmer štvrťstoročia mŕtvy. Neexistuje už Sovietsky zväz (ZSSR), ani jeho stalinský režim. Načo vyvolávať duchov minulosti, zaťažovať dnešných ľudí s témami, ktoré sú už dávno mŕtve? Tým skôr, ak sa týkajú cudzích krajín, nie tej našej? Nemali by sme sa radšej pozerať dopredu?

Historik by tu mohol odpovedať krátko kvôli pravde. Kvôli pravde o vlastnej minulosti. Kvôli pravde o vlastnej minulosti, ktorá ovplyvňuje aj našu súčasnosť. A kto nepozná dejiny ZSSR, nepochopí dobre ani dejiny našej krajiny v 20. storočí.

Boľševické Rusko (od roku 1922 ZSSR), bolo v medzivojnovom období mýtizovanou krajinou. Jeho propaganda vyhlasovala tento štát za vzor sociálnej spravodlivosti, za štát, kde niet "vykorisťovateľov ani vykorisťovaných". Keďže však ZSSR bol izolovaný od zvyšku sveta, len málokto z Európanov ho presnejšie poznal, väčšina nemala možnosť overiť si realitu na vlastné oči. Niet preto divu, že aj časť slovenského obyvateľstva si ho predstavovala priam ako zasľúbenú krajinu sociálnej spravodlivosti. Svoje tu zohral aj mýtus o údajnom slovanskom charaktere tohto štátu. Pravdivý obraz ZSSR mohli spoznať de facto až desiatky tisíc Slovákov narukovaných do vojny proti ZSSR v rokoch 1941 - 1944. Až tí videli skutočné dôsledky štvrť storočného bašovania boľševikov. Ani takáto lekcia však očividne nestačila na to, aby sa vytratili plané ilúzie o tejto "ríši zla", ktoré opantali aj mnoho vzdelaných ľudí.

Jedným z vyliečených bol aj bývalý chorvátsky jezuita Tomislav Kolakovič, ktorý sa ešte koncom roka 1945 po návrate z Moskvy banskobystrickému biskupovi Andrejovi Škrábikovi zdôveril: "Komunisti, s ktorými sme tu za povstania hovorili, ruskí či naši, sú len snílkovia vyslovujúci o komunizme iba želania a osobné predstavy. Ruský komunizmus je niečo úplne iné. Je to Ázia vzdialená našej civilizácii."

Tragédiou je, že svetové veľmoci presunuli obnovené Československo do mocensko-civilizačnej sféry práve tejto "ázijskej" mocnosti, pričom po februári roku 1948 sa stalo jej úplným satelitom, bezhlavo preberajúc všetky postuláty boľševickej politiky. Najvyšším heslom sa stalo "ZSSR - náš vzor". Naša krajina bola vytrhnutá z historických koreňov, no rovnako aj z medzinárodných štruktúr. Bola obohnaná ostnatým drôtom, takže sa z nej stalo prakticky jedno veľké väzenie. Boli odbúrané zvyšky demokracie a ľudských práv. Štátnou politikou sa stala nenávisť a rozoštvávanie národa na politicko-triednom základe. Miesto elít zaujala spodina. Tá sa postarala o likvidáciu súkromného sektora v ekonomike, násilnú kolektivizáciu poľnohospodárstva, o zdecimovanie a poštátnenie cirkví a umlčanie všetkého, čo sa nezhodovalo s komunistickou politikou.

To všetko však bolo už predtým v ZSSR a Československo to len preberalo a realizovalo. Priamym svedectvom o tom, čo sa v boľševickom Rusku (resp. v ZSSR) dialo predtým, než sa zmocnilo nadvlády nad našou krajinou, je aj táto kniha Viktora Kravčenka.

Kto teda bol Viktor Kravčenko a v čom je prínos jeho svedectva?

Slovenskej verejnosti, ba ani historikom, pravdepodobne meno jedného z najslávnejších sovietskych prebehlíkov nič nehovorí. Do značnej miery je to aj dôsledok toho, že ani jedna z jeho dvoch kníh vydaných koncom 40.

MARTIN LACKO

ným pracovníkom sovietskej obchodnej komisie vo Washingtone. V marci 1944 však zo svojho postu dezertoval a USA požiadal o politický azyl. Hoci ZSSR jeho vydanie kategoricky požadoval, americké úrady žiadosti nevyhoveli. Čo bolo však závažnejšie, okrem vypovedania poslušnosti Stalinovmu ZSSR, vydal aj písomné svedectvo o jeho fungovaní. Tento krok sa rovnal vyneseniu rozsudku smrti nad sebou samým - veď ako sám napísal, išlo "o najvyšší stupeň odmietnutia pozemského boha". Kniha jeho pamätí pod výstižným názvom Zvolil som si slobodu (I Chose Freedom) vyšla prvýkrát na jar 1946 a už v krátkom čase bola preložená do 22 jazykov.

Nemožno sa diviť, že kniha vyvolala zúrivé reakcie ZSSR i jeho sympatizantov na Západe. Už v jeseni 1947 publikoval francúzsky l'avicový časopis Les Lettres Françaises článok podpísaný istým Simom Thomasom, podľa ktorého je Kravčenkova kniha dielom menševických emigrantov. Súčasne sa na neho zosypalo aj množstvo priam perverzných obvi-

není. Kravčenko následne časopis zažaloval.

Proces pred parížskym súdom v roku 1949 bol

vo Francúzsku veľkou spoločensko-mediálnou

preto, že (nepriamo) išlo aj o obraz ZSSR, a vôbec komunizmu, na Západe. Potom, čo Kravčenko dokázal obhájiť pravdivosť svojho rukopisu a súčasne vyšlo najavo, že osoba s menom Sim Thomas neexistuje (článok pravdepodobne napísali v Moskve), Kravčenko súd vyhral v plnom rozsahu. Bola to pre neho akiste obrovská morálna satisfakcia zo strany nezávislej súdnej inštancie. V roku 1950 vydal svoju druhú knihu I Chose Justice, ktorou reagoval na tento proces.

Kravčenko však nebol stúpencom ani kapitalistického zriadenia panujúceho v USA. Odchádza do Bolívie, kde svoje peniaze zarobené prvou knihou venoval na podporu chudobných roľníkov. Ďaleko od amerického kapitalizmu i sovietskeho boľševizmu, v Latinskej Amerike, sníval ďalej svoj mladícky sen o sociálne spravodlivej spoločnosti. Zomrel v roku 1966 ako šesť desiatročný v jednom z newyorských hotelov. Údajne spáchal samovraždu, avšak otvorenou ostáva aj verzia o pomste NKVD..

Vladimír Nálevka, český historik a znalec dejín ZSSR, na margo Kravčenkových spomienok povedal, že: "prinášali pravdivé fakty o sovietskej totalite, ktorá až dovtedy bola v euroatlantickej spoločnosti vedome či nevedome potláčaná." (Spomeňme len známu kauzu sovietskeho masakra tisícok poľských dôstojníkov v Katyńskom lese z roku 1943, kde sa Západ postavil fakticky na stranu jeho páchateľov.) "Mnohé dovtedajšie práce ruského exilu", hovorí ďalej Nálevka, "boli kvalifikované ako nevierohodné či silne zaujaté a viac rezonovali reportážne publikácie známych západoeurópskych intelektuálov ako boli napr. Romain Roland, Lion Feuchtwanger či George Bernard Shaw, ktoré vytvárali falošné ilúzie o sovietskom systéme". Tu možno pripomenúť, že Lenin takýchto západných sympatizantov pomenoval ako "užitočných idiotov"...

Kravčenko prináša svedectvá o mnohých typických - a tragických - fenoménoch boľševického impéria, ktorých bol sám svedkom,

Kto sa bojí povedať pravdu, sám sa stáva otrokom

Krutá pravda o ruskom komunizme

rokov minulého storočia v USA, krátko po jeho úteku, nebola podnes preložená do slovenčiny či češtiny.

Možno povedať, že spočiatku bol Kravčenkov životný príbeh tuctovým. Nevymykal sa z rámca osudov státisícov (najmä) mladých ľudí, ktorí prepadli boľševickej vízii o vybudovaní nového, spravodlivého sveta. Viktor sa narodil, akoby symbolicky, v revolučnom roku 1905. Jeho otec bol ešte v rokoch cárskeho Ruska socialistickým revolucionárom a práve v roku narodenia svojho syna len o vlások unikol šibenici za obvinenia z protištátnej činnosti. Aj mladý Viktor bol od mladosti revolucionárom, presvedčeným komsomolcom. Už ako 17ročný, v roku 1922, odchádza budovať socializmus ťažkou baníckou prácou do Donecka. V roku 1929 bol prijatý do vtedajšej sovietskej komunistickej strany - VKS(b), čo pokladal za najväčšiu udalosť vo svojom živote. Ako schopný mladík začal o dva roky neskôr študovať na Technologickom inštitúte v Charkove. Po jeho absolvovaní sa stal inžinierom a súčasne nádejným intelektuálnym kádrom režimu. Jeho pracoviskom sa stal nikopolský hutný kombinát, kde patril k funkcionárskej špičke kontrolujúcej jeho výstavbu. Miesto v elite sovietskej technickej inteligencie samozrejme nebolo možné bez silného politického krytia. To mu vytváral jeden z vtedajších ľudových komisárov Sergo Ordžonikidze. V čase tzv. veľkého teroru (1936 - 1937) sa však aj Kravčenko dostal do úzkych. Bol falošne obvinený zo sabotáže výroby a vypočúvaný NKVD. Nakoniec sa však zachránil. Potom pracoval v riadiacich pozíciách vo viacerých ďalších podnikoch, až bol povolaný do Moskvy na funkciu v aparáte Rady ľudových komisárov a neskôr dokonca poverený misiou v USA.

Počas druhej svetovej vojny sa ZSSR - vynútene a dočasne - stal americkým spojencom. Práve gigantické americké dodávky životne potrebného materiálu a vojenskej techniky v rámci programu "Lend and Lease" pomohli v rokoch 1941 - 1942 odvrátiť úplné zrútenie Stalinovho impéria v dôsledku úderu jeho bývalého spojenca Adolfa Hitlera. Keďže Viktor Kravčenko pôsobil v dôležitej oblasti kontroly vojnových dodávok, mohol sa stať význam-

udalosťou, ba dostal prívlastok "proces storočia". Nielen preto, že na súde vystúpilo mnoho prominentných osobností v role svedkov, ale aj

alebo ktoré mal z prvej ruky. V knihe opisuje napríklad hladomor na Ukrajine z rokov 1932 - 1933. Bol to priamy (a cielený) dôsledok brutálnej kolektivizácie vidieka. Drastické scény kolektivizácie, ktorej sa aj on ako stranícky funkcionár povinne zúčastnil, v knihe verne zaznamenal. Bežnými boli obrazy vycivených postáv dospelých či detí s nafúknutými bruškami, aké sa ešte dnes vyskytnú v Afrike. V tom istom čase však ZSSR exportoval obilie na Západ a za utŕžené prostriedky nakupoval zbrane. V tom istom čase boli v každom okrese ZSSR vybudované veľké rezervy obilia ukryté pred zrakmi obyvateľstva. "Stovky mužov, žien a detí zomrelo hladom v okolitých dedinách napriek tomu, že obilie bolo takmer pri ich dverách," opisuje na jednom mieste svoj otrasný zážitok z oblasti, kde pôsobil.

Mimoriadne cenné sú pre čitateľa pasáže o spoločenskej atmosfére v ZSSR presiaknutej donášaním a udavačstvom. Tajná politická polícia GPU mala svoje oddelenie v každom priemyselnom podniku, v každom úrade. Aj v Charkovskom inštitúte, kde študoval, bolo také špeciálne oddelenie GPU. Tu mal každý študent svoje spisy, v ktorých bolo zaznamenané každé slovo a konanie. "Spisy obsahovali informácie o súkromnom živote, príbuzenstve a politickú minulosť jednotlivých študentov alebo učiteľov. V každej učebni i miestnosti na spanie sa nachádzali udavači, denuncianti, tajní agenti i dobrovoľní zradcovia..." Každý študent či pracovník bol povinný hlásiť ešte aj poznámky, ktoré jeho kolegovia utrúsili medzi rečou. No nielen to, na samotného šéfa GPU v inštitúte, ako aj na jeho "štáb", boli nasadení zase iní agenti, ktorí na príslušné miesta posielali hlásenia zasa o nich, takže "táto, do seba zapadajúca pyramída dozoru sa tiahla až do najvyšších stupňov, do ústredného výboru strany v Moskve". Sovietsky človek tak 24 hodín žil vo svete "neviditeľných očí a uší", kde každý vedel, že "úprimnosť a otvorenosť bola najkratšou cestou ku vlastnej skaze." Nečudo preto, že vládol názor, že z pazúrov GPU neexistuje žiaden útek okrem smrti. "Jediná istota spočíva v tom, ak si uvedomíš, že každý bez výnimky udáva, udáva a ešte raz udáva," stojí v knihe.

Otrasnými sú aj jeho opisy straníckych čistiek. Tie mali verejný charakter a prechádzali do masovej hystérie, kde bola nielen občiansko-politická, ale aj ľudská česť obvineného pošliapavaná nepredstaviteľným spôsobom. "Čas čistiek bol ako sezóna poľovačky na ľudí, ktorých ste nenávideli," píše. Preverovacia komisia bola "druhom súdu, ktorý bol žalobcom a zároveň i sudcom" a "vyhodenie zo strany bolo najhorším osudom, ktorý mohol postihnúť člena strany. Urobili z neho politicky malomocného, ktorému sa vyhýbajú bývalí priatelia i vystrašení príbuzní. Stretnúť takéhoto človeka, znamenalo riskovať politickú nákazu." Sebakritika, ktorá bola súčasťou previerok, bola aktom "politickej nahoty a duševného vyzliekania (...) s cieľom vyznať svoje hriechy, priestupky a omyly".

Takmer dve desaťročia pred vystúpením Alexandra Solženycina Kravčenko otvorene spomína i systém otrockej práce v gulagoch. Mnohé informácie z jeho knihy predbehli svoju dobu i neskoršie "odhalenia" stalinských zločinov. Veľmi dôležitým momentom dodávajúcim knihe i jej autorovi dôveryhodnosť je fakt, že svoje odhalenia Kravčenko prezentoval v čase, keď ešte fungovalo americko-sovietske spojenectvo, doznievalo nadšenie z víťazstiev Stalinových armád v Európe a trvali ilúzie o politických zmenách v ZSSR. Napriek úvahám o tom, do akej miery boli jeho pamäte redakčne upravované, Vladimír Nálevka zhrňuje, že "neskoršia kritika stalinizmu potvrdila úplnú väčšinu autorových tvrdení".

Kniha tak ostáva svedectvom o fungovaní azda najhoršieho režimu v ľudských dejinách - boľševizmu. Žiaden iný nedokázal

totiž zotročiť vlastné obyvateľstvo tak, ako práve boľševizmus.

Vydávanie svedectiev, ako je aj to Kravčenkovo, je bezpochyby potrebné aj v dnešnej dobe. Tým skôr, že pojem "Sovietsky zväz" pomaly ale isto vypadáva z kolektívnej pamäti, zo spoločenského vedomia. Pritom však dodnes pociťujeme dôsledky desaťročia trvajúcej nadvlády ZSSR, a to nielen v ekonomickej rovine. I na Slovensku máme podnes množstvo ľudí, ktorí za svoje postavenie či tituly vďačia práve ospevovaniu KSČ a ZSSR a nikdy sa za to ani v najmenšom neospravedlnili, ani neprejavili l'útosť. Ich vplyv cítiť ešte aj dnes. Títo ľudia, stále pôsobiaci v niektorých spoločenskovedných a historických inštitúciách, aj dnes spolurozhodujú o prideľovaní grantov, o obhajobách dizertačných či habilitačných prác, o tom, ktorá štúdia či kniha bude vydaná. Ale aj o tom, ktorý historický názor je "správny" a ktorý "nesprávny", koho prizvú alebo neprizvú na odborné konferencie, či k tvorbe kolektívnych diel. Na svojich pracoviskách nastolili tak neslobodnú atmosféru, že sa ju nepodarilo "vyvetrat" ani za takmer štvrťstoročie. Ba majú ešte tú bezočivosť a sebavedomie, že útočia na autorov, ktorí inak hodnotia ZSSR, ktorí majú kritický názor na činnosť sovietskej armády či partizánov.

Práve knihy, ako aj tá Kravčenkova, sú účinným liekom aj na dlhoročné lži o skutočnej podstate tohto štátu a jeho režimu. Alebo to možno povedať aj inak: je to ďalší úder do desaťročia budovanej potemkinovskej stavby.

Kniha však tiež podnecuje k jednej aktuálnej úvahe smerujúcej k budúcnosti.

Šťastnej komunistickej skutočnosti, ako nám bolo sľubované ešte v 80. rokoch, sme sa nedožili. Komunistické impérium s tisíckami jadrových hlavíc a miliónovými armádami sa nakoniec rozsypalo ako domček z karát. V tom čase sme si mysleli, že definitívne zmizli aj jeho praktiky a spoločnosť dosiahla slobodu. Dnes, takmer štvrť storočie od pádu onoho impéria, však vidíme, že prišli nové, síce menej násilné a menej nápadné, no rafinovanejšie formy manipulácie a ovládania človeka, spoločnosti i celých národov. Nemajú už vojenskú formu, skôr ekonomickú a ideologickú. Počúvame nové neomylné heslá a smernice, len inak zafarbené. Znova sa tu vytvára akési impérium. Znova sa chce niekto veľmi mocný stavať do pozície Boha a ľudom diktovať, čo je dobré a čo zlé, čo ľudia smú či nesmú hovoriť, čo si majú, resp. nemajú myslieť. Sme konfrontovaní s prevracaním všetkých tradičných hodnôt. Prirodzené sa stáva neprirodzeným, zvrátenosť a deviácia normálnosťou. Ideológiu "marx-leninizmu" akoby vystriedala ideológia "neo-marxizmu", ktorej najviditeľnejšími prejavmi sú tzv. politická korektnosť a multikulturalizmus.

Ako bude pokračovať ďalší vývoj, nevie nik. Jedno však možno konštatovať. Slobodné výpovede slobodných ľudí, ktorí povedia pravdu za každých okolností a bez ohľadu na vlastné riziko, ako to bolo aj v prípade Kravčenka, sú najlepšou prevenciou pred akoukoľvek novou formou totality.

Celkom na záver ostáva mi len poďakovať manželom Rudolfovi a Oľge Sládkovičovcom z Nemecka, ktorí s ideou vydať preklad Kravčenkovej knihy nielen prišli, ale ju - s pomocou ďalších spolupracovníkov - aj zrealizovali. Dodajme, že bez akéhokoľvek očakávania honoráru. Naopak, s vynaložením veľkej osobnej, finančnej i časovej obety. V rámci svojich možností tak spravili kus práce pre Slovensko a vôbec pre všetkých, čo hľadajú pravdu. Poprajme preto knihe, aby životná obeta jej autora i tisíce hodín prekladateľov a redaktorov tohto diela nevyšli nazmar, ale aby si našla svojich slovenských čitateľov.

Zaslúži si to!

ežiš Kristus zjavil ctihodnej Agáte z Kríža, že ho za jeho pobytu v živote Panny Márie zo všetkých múk najviac bolela zatvrdnutosť ľudských sŕdc, keď budú i po vykúpení pohŕdať milosťami, ktoré prišiel vyliať na zem. A tento svoj bôľ už prv vyjadril ústami Dávida uvedenými slovami, ktoré sv. Otcovia jednomyseľne vykladajú v tomto zmysle: "Aký bude úžitok z mojej krvi, keď i zostúpim v porušenie?" Keď totiž zostúpim - vysvetľuje sv. Izidor posledné slová - aby som prijal ľudskú prirodzenosť, porušenú neprávosťami a hriechmi. Otče môj, tak sa zdá Slovo Božie rozprávať, už sa

idem priodieť ľudským telom a potom hodlám SV. ALFONZ DE LIGUORI všetku svoju krv vycediť za ľudí. Lenže "aký bude úžitok z mojej krvi?" Ľudia väčšinou nebudú dbať o moju krv a budú ma i ďalej urážať, ako by som vôbec nič nebol urobil z lásky k nim. Tieto muky boli ten trpký kalich, za ktorého odvrátenie prosil Pán Ježiš svojho Otca: "Otče môj... nech ma minie tento kalich." (Mat. 26, 39.) Ktorý kalich? Toto zhrdnutie jeho láskou, ktoré predpovedal. Preto zaúpel na kríži: "Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil (Mat. 27, 46.) Svätej Kataríne Sienskej zjavil Pán, že to bola tá opustenosť, nad ktorou nariekal, keď musel vi-

diet', ako jeho Otec dopustil, aby jeho umučením a láskou pohrdlo toľko ľudí, za ktorých umieral.

A hľa, tie isté muky trápili Božské nemluvňa v živote Panny Márie, keďže už vtedy videl tak ohromné bolesti, potupy, krv a tak ukrutnú a nečestnú smrť, - a tak nepatrný úžitok. Sväté nemluvniatko už vtedy videlo vyplnenie apoštolových slov, že veľký, ba väčší diel ľudí bude šliapať po jeho krvi a pohŕdať jeho milosťou, ktorú im vydobyla táto krv: "O koľko horší trest zasluhuje ten, kto pošliapal Božieho Syna a za nečistú považoval krv zmluvy, ktorou bol posvätený a potupil ducha milosti?" (Žid. 10, 29.) Ak sme však i my patrili k týmto nevďačníkom, nezúfajme! Keď sa Pán Ježiš narodil, priniesol pokoj ľuďom dobrej vôle, ako dal ohlásiť anjelmi prespevujúcimi: "A na zemi pokoj l'ud'om dobrej vôle." -Zmeňme teda svoju vôľu, ľutujme za svoje hriechy v pevnom úmysle, že budeme milovať toho dobrého Boha a tak nájdeme pokoj, totiž, Božie priateľstvo.

Uvažuj, že večné Slovo je ten nekonečne blažený Boh, ktorý je blažený sám osebe, tak, že jeho blaženosť nemôže byť ani väčšia; ani spasením všetkých ľudí mu jej nemôže pribudnúť alebo ubudnúť. A predsa toľko urobil a toľko trpel, aby nás, biedne červy, spasil, že, keby jeho blaženosť - hovorí sv. Tomáš - bola závisela od spasenia človeka, nebol by mohol viacej urobiť, ani viacej trpieť. "Ako by bez neho nemohol byť blažený."

A naozaj, keby blaženosť Ježiša Krista bola bývala závislá od nášho vykúpenia, či by sa bol mohol viacej pokoriť, ako sa pokoril, keď sa znížil až k dieťaťu a naše krehkosti a biedy ľudského života a takú ukrutnú a potupnú smrť vzal na seba? Jedine Boh nás mohol tak preveľmi milovať, nás úbohých hriešnikov, ktorí sme boli nehodní jeho lásky.

Istý nábožný spisovateľ hovorí: "Keby nám Ježiš Kristus bol dovolil prosiť ho o najväčšie prejavy lásky, či by sa ho niekto osmelil žiadať, aby sa stal rovným dieťaťu, aby sa priodel všetkými našimi biedami; ba aby sa dokonca urobil zo všetkých najchudobnejším, najopovrženejším a najsužovanejším; aby konečne umrel pod rukami katov v hrozných mukách na potupnom dreve, prebodnutý a od všetkých opustený, aj od svojho samého Otca, ktorý opustil Syna, aby nás nemusel opustiť v našom nešťastí?

A hl'a, to na čo by sme si neboli trúfli ni-

Rozjímanie

o bolesti

narodeného

nášho

kdy ani pomyslieť, tým sa Syn Boží zaoberal v myšlienkach a to urobil. Už od malička sa za nás podvolil mukám, opovrhnutiam a smrti. "Miloval nás a vydal seba samého za nás." Miloval nás a daroval sa nám z lásky k nám, aby sme ho na zadosťučinenie za svoje hriechy obetovali Otcovi a aby sme pre jeho zásluhy obdržali od Božej dobrotivosti všetky milosti, ktoré si žiadame. On je zaiste omnoho príjemnejšou obe-

tou Bohu, ako keby všetci ľudia a anjeli, koľko ich len je, položili svoj život v obeť. Neprestávajme teda obetovať Bohu zásluhy Ježiša Krista, aby sme skrze neho žiadali a úfali všetko dobré.

Z knihy: sv. Alfonz de Liguori - Vianočná novéna a rozjímania na každý deň v advente a cez dobu vianočnú nakladateľstvo LEV, Ružomberok 1935 Podľa stránky www.dielnasj.blogspot.sk

Predseda redakčnej rady: Július Binder - Šéfredaktor: Teodor Križka. -Cena jedného čísla je 1,50 € – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty alebo e-mail: ganisinova.renata@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. - E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív Kultúry: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

prahu nového, trinásteho roka 🖊 tohto storočia, si mnohí ľudia kladú otázku, aký bude. Odstránia novembrové prezidentské voľby v USA a voľby v Číne "nešťastie" z trinástky, ktorá nás bude prenásledovať deň čo deň po celý budúci rok? Po voľbách nových lídrov oznámila štátna agentúra Nová Čína. že ..Komunistická strana Číny svojou voľbou jasne potvrdila presvedčenie, že reformy a obmedzovanie bariér sú jedinou možnou cestou k silnejšej Číne, a že je rozhodnutá v nich pokračovať."

Barack Obama zasa po svojom znovuzvolení v rámci ďakovnej reči sľúbil svojim voličom, že "táto krajina vďaka vám bude ďalej napredovať".

Viesť vojnu a napredovať, či robiť reformy a obmedzovať bariéry, to jednoducho nemožno, preto ak lídri USA a Číny mysleli svoje sľuby vážne, svet sa môže tešiť - čaká nás, chvála Bohu, mierová budúcnosť. Bude skutočne taká? Nad reálnymi alternatívami zahraničnej politiky USA sa zamýšľa vo svojom najnovšom analytickom článku aj bývalý generálny tajomník NATO, Javier Solana. Keďže ide o dobre informovaného odborníka so široko rozvetvenými vzťahmi najmä v kruhoch zbrojárskeho priemyslu a ozbrojených síl NATO, bude užitočné oboznámiť sa s jeho názormi, ktoré publikoval ako člen Project Syndicate v španielskom denníku El País.

USA, ŽELANIE A REALITA

Pacifik alebo Blízky Východ, tak stojí otázka. Zatiaľ čo ostatný svet si po prezidentských voľbách v USA s úľavou vydýchol a pozdravil s optimizmom znovuzvolenie Obamu, USA sa ukazujú sa dve geopolitické ohniská, ktoré vyžadujú ich pozornosť.

od energetickej závislosti, budú sa môcť sústrediť na Pacifik.

Napriek tomu, že stabilita ceny ropy a spojenectvo s Izraelom im znemožňujú odpútať sa od Blízkeho Východu úplne, USA majú svoj zrak na Áziu už upretý. Hilary Clintonová už oznámila túto strategickú reorientáciu zahraničnej politiky USA. Je to scenár,

nie medzinárodného systému. Krokom vpred v tomto zmysle by bola spolupráca s Pekingom pri riešení problémov Blízkeho východu, odkiaľ bude Čína dovážať až tri štvrtiny svojej celkovej spotreby ropy roku 2020.

Od budúceho roka, počas volieb v Izraeli na jeho začiatku, sa Irán vráti späť do pozornosti USA, ako najväč-

Aká bude zahraničná politika USA

Jedno reprezentuje budúcnosť a druhé minulosť. To prvé je Pacifik, protagonista volebnej kampane vyznačujúcej sa upozorneniami na rozmach Číny. Druhé ohnisko je to, ktoré, molestujúc ich (USA), pretrvávalo počas posledných desaťročí: Blízky Východ s večným konfliktom medzi Izraelom a Palestínou, nestabilita v Iraku, Arabská jar, občianska vojna v Sýrii a krízové vzťahy s Iránom. Ak

by iránska kríza naplno prepukla, pre zahraničnú politiku USA by prvý scrnár stratil svoje prioritné postavenie. Ak by sa však vyriešila rokovaním, na odloženie ad acta je druhý scénar. Je preto otázne, či sa USA ocitnú zatiahnuté do druhej vojny v regióne, na ktorom už až tak veľmi nezáleží.

Revolúcia v oblasti technológií využitia nekonvenčných uhľovodíkov, ktorá, podľa prognóz, postaví USA do pozície najväčšej energetickej mocnosti na svete, je udalosťou enormných globálnych dôsledkov. Podľa nedávnej správy Medzinárodnej agentúry pre energetiku sa predpokladá, že už roku 2020 budú USA najväčším svetovým producentom nafty aj plynu. Ich energetická sebestačnosť je perfektné alibi na to, aby postupne vycúvali z Blízkeho Východu. Oslobodené

Od Iránu bude záležať, či sa bude Obama naďalej zapodievať Blízkym Východom, alebo sa sústredí na Pacifik (Javier Solana)

ktorý USA považujú do budúcnosti za kľúčový. Svedčí o tom aj skutočnosť, že prvými tromi cieľmi Obamu po znovuzvolení boli Mjanmarsko, Thajsko a Kambodža, hoci to Čína prijala s neľúbosťou, pretože všetky tri štáty sú členmi ASEAN.

Táto oblasť zažíva enormný ekonomický rast, ale silné nacionalistické pnutia si vyžadujú, aby tam vznikli a posilnili sa regionálne bezpečnostné štruktúry aj ekonomická integrácia. Jestvuje istý prvok, ktorý môže prevážiť vo vzťahoch medzi USA a Čínou: strategická nedôvera alebo "strategic distrust", čo je termín používaný Kennethom Lieberthalom a Wang Ji Si v jednej publikácii Brookings Institution. Strategická dôvera medzi dvoma najväčšími mocnosťami tohto storočia je základom pre harmonické fungova-

šia priorita prezidentovej agendy. No vojenská intervencia v Iráne, v ktorom budú voľby v júni 2013, by vytvorila dramatickú situáciu regionálnej i globálnej nestability. Arabský svet, Rusko a Čína sa cítia povinné demonštrovať jasný postoj, posilňujúc tak globálne vzťahy medzi rozličnými pólmi moci a súčasne celú oblasť Pacifiku.

Ale nie je tu len Irán: nestála, vratká situácia na Blízkom Východe si vyžaduje viacero urgentných riešení. Nedávne strety v Gaze zvýraznili význam mierového procesu. Vo svojej podstate občianska vojna v Sýrii obsahuje narastajúci počet regionálnych hráčov a prejavuje sa čoraz viac ako vojnový pokus o regionálnu dominanciu medzi sunitskými moslimami, t.zn. Saudskou Arábiou, monarchiami v zálive, Tureckom a Moslimským bratstvom - a šiítskymi moslimami, tzn. Iránom a Hizballahom.

Irán predpokladá, že USA uprednostňujú riešenie, ktoré im umožní vyhnúť sa vojenskej intervencii. Únava z vyše desaťročia trvania vojen, ktoré si vyžiadali veľmi vysokú ekonomickú a ľudskú cenu, priamo nabáda myslieť si, že USA by uprednostnili diplomatickú cestu pred tou, ktorá by bola

sprevádzaná bombami. Nedávna anketa Chicago Council on Global Affairs, publikovaná Rogerom Cohenom v The New York Times, ukázala, že 67% Američanov si myslí, že vojna v Iraku nestála za to, aby sa do nej USA zaplietli a 69% Američanov neverí, že USA by boli bezpečnejšie pred terorizmom po tom, čo sa angažovali v Afganistane. Až 71% Američanov hovorí, že skúsenosť s Irakom ukazuje, že USA musia byť pri použití sily veľmi opatrní. Preto sa nezdá, že verejná mienka by bola naklonená opäť investovať milióny dolárov do dobrodružstva, ktoré vedie do slepej uličky. Súčasne iránska vláda, čoraz viac izolovaná ekonomickými sankciami, čelí čoraz väčším vnútorným problémom. Obidve vlády, iránska aj americká, by teda mali pochopiť, že vsadiť na vyjednávanie je pre ne tým najlepším východiskom.

Mierové riešenie iránskej otázky je to, čo by USA uľahčilo dokončiť obrat v ich ázijskej politike. Naopak, ďalší konflikt na Blízkom Východe by otrávil a poškodil vzťahy v tej časti sveta. Bolo by to zo všetkých to najhoršie riešenie.

JAVIER SOLANA, ex generálny tajomník NATO a vysoký predstaviteľ pre zahraničnú politiku a spoločnú bezpečnosť, je významným spolupracovníkom pre oblasť zahraničnej politiky na Brookings Institution a prezidentom ESADE, Centra pre ekonomiku a geopolitiku.

PROJECT SYNDICATE je medzinárodná nezisková organizácia Únie vydávateľov a Asociácie novín a časopisov vychádzajúcich v angličtine Print syndication. Je považovaná za naiväčší zdroj mienkotvorných článkov na svete. Organizácia sídli v Prahe. Medzi jej významných spolupracovníkov patria, resp. patrili o. i. napr. politici Tony Blair, Jimmy Carter, Michail Gorbačov, Javier Solana, ale aj spisovatelia Umberto Eco, Vladimir Vojnovič či ekonómovia Howard Davies, Martin Feldstein, Dani Rodrik, Kenneth Rogoff, Jeffrey Sachs, Robert J. Shiller, Joseph E. Stiglitz, atd'.

Preložil Jozef Hlušek

Homosexualita, homosexuáli a iné...

Dnes, keď žijeme v tzv. slobodnom svete, alebo presnejšie v jeho zóne, stretávame sa s javmi, o ktorých sme si mysleli, že u nás nie sú možné. Toto všetko v rámci tolerancie.

Kedysi, keď som bol dieťa, je to už dávno, naši boli pohoršení nad životom holywoodských hviezd. Americké filmy už dávno propagovali promiskuitu (striedanie sexuálnych partnerov), akoby išlo o niečo úplne prirodzené. O homosexualite sa však vôbec nehovorilo. Iba sa šuškalo - pozri tamten je homosexuál. Dnes títo ľudia usporadúvajú verejné a hlučné pochody po Bratislave. Čakal som, že sa niekto proti tomu ozve, myslel som na našich politikov, alebo našich duchovných. No zostáva úplne ticho. Preto som sa na to podujal sám. Čo to vlastne je tá homosexualita. Píše o nej Prof. MUDr. Josef Hynie DrSc. vo svojej knihe "Sexuológia pre každého" v kapitole "Pohlavný život a jeho poruchy". Homosexuáli sa pohlavne vzrušujú osobami rovnakého pohlavia. Majú svojich priateľov, je však veľký rozdiel medzi priateľstvom ľudí normálne cítiacich u ktorých ide o vec čisto citovú, duševnú a u homosexuálov, kde priateľstvo má ešte ohlas v pohlavných orgánoch. Bozkávajú sa, objímajú, pohlavne sa ukájajú, prirodzene nie tak, ako pri spolužití so ženou. Hľadajú si náhradky, ale z biologického hľadiska je to ukájanie naprázdno, podobne, ako masturbácia (=sebaukájanie), hoci v tomto prípade je zúčastnená druhá osoba. Homosexualita, ako intímna vec dvoch dospelých ľudí nie je u nás trestná, no ukájanie sa s nedospelými a verejné pohoršenie spôsobené ich správaním sú neakceptovateľné (teda až donedávna). Na vznik homosexuality nie je vyhranený názor. Niektorí tvrdia, že je vrodená a teda že sa s tým nedá nič robiť, podľa iných môže byť nadobudnutá a pri riadnom liečení a úprave duševného života možno podľa nich dosiahnuť dobré výsledky. Homosexuáli bývajú často výstrední, s nedostatkom sociálneho cítenia a s najrozmanitejsimi rozmarmi aj v sexualnom zivote. Na homosexuálov sa nemožno pozerať ako na zvrhlíkov, často sú to ľudia v živote veľmi nešťastní, rôzne trpiaci, napr. nikdy nemôžu dôjsť k ozajstnému ukojeniu a vyrovnaniu, ktoré sprevádza normálny sexuálny život. Odchýlne pohlavné tendencie pripomínajú neraz nižšie štádium vývoja, alebo sú prejavom určitej nedokonalosti. Tendencia autoerotická (masturbácia), samoľúbosť sa podobá správaniu dojčaťa. Homosexuálna tendencia pripomína záľubu mladistvých pred pubertou v spoločnosti vrstovníkov rovnakého pohlavia. Frigidita môže byť prejavom neurotickej predpojatosti a uzavretosti voči osobám druhého pohlavia. Pedofilia je v podstate infantilizmus, zotrvávanie nesmelých ľudí pri záujmoch o osoby nevyspelé.

Môže lekárska veda aspoň trochu pomôcť týmto nešťastným, úchylným ľuďom? Predovšetkým možno urobiť čosi, pre to, aby sa ľudia na nich ako celok nedívali ako na zločin-

cov, alebo zvrhlíkov. Pravdou však je aj to, ľudská spoločnosť nemôže a nikdy nebude súhlasiť s homosexualitou, pretože nie je zdravým a ideálnym javom v pohlavnom živote. Človek nachádza v normálnom pohlavnom živote tým väčšie šťastie a spokojnosť, čím lepšie žije v súlade s prirodzenými sexuálnymi sklonmi, slúžiacimi kvalitnej reprodukcii. Potial'to prof. Hynie. Je to názor špičkového lekára sexuológa zo sedemdesiatych rokov minulého storočia a tisícročia. Okrem toho sa medzi homosexualmi najviac siri HIV. Homosexuáli bojujú za svoje práva, ale osobitné práva možno priznať, ak existuje výnimočný prínos pre spoločnosť, tak ako je to v prípade manželstva a rodiny. Bez novej generácie, ktorá sa rodí a vychováva v rodinách nie je možné pokračovanie spoločnosti. Nič nie je lepšie pre deti ako otec a mama nastálo. Vláda Slovenskej republiky sa prihlásila k tejto ochrane rodiny a manželstva svojim programovým vyhlásením.

A čo my heterosexuáli? Sme ozaj čistí ako ľalie? Aj medzi heterosexuálmi sú rôzne zvrátenosti, od orálneho cez análny sex, od prerušovaného sexuálneho spojenia (onania) po rôzne techniky na zamedzenie počatia nového života. Od mechanických až po chemické praktiky. No a keď sa náhodou stane, že partnerka predsa len otehotnie, nasleduje odsúdenie nového života slovami: "Daj si to zobrať". Väčšina ľudí odsúdi takúto ženu, ale len málokto

sa opýta na otca dieťaťa. Užiť si áno, ale vziať na seba zodpovednosť nie. A takto ostávajú niektorí muži chlapcami a nestávajú sa zodpovednými otcami. Možno sa objavia v budúcnosti aj iné dúhové pochody. Napr. dúhový pochod onanistov, alebo Don Juanov (Juaniek), možno nie je ďaleko doba, keď zo svojho tieňa vystúpia pedofili. Je predsa demokracia. Ostatní, najmä kresťania, buďme tolerantní (tolerancia = ústupčivosť voči všetkému čo prichádza najmä zo západu, alebo kohokoľvek iného, samozrejme bez akejkoľvek tolerancie voči nám). Všetky tieto spomenuté odchýlky od normálu, ktoré nie sú v súlade s prirodzenými sexuálnymi sklonmi, slúžiacimi kvalitnej reprodukcii sú proti 6. Božiemu prikázaniu: Nezosmilníš. Boh vo svojej veľkej láske k nám všetkým vystiera ruky a pozýva nás domov, do Jeho kráľovstva. Hovoríš že Boha niet? Ale On ťa stvoril a udržiava ťa pri živote. Máš slobodnú vôľu, môžeš Ho odmietnuť. Boh sa nikomu nevnucuje, ide k iným, ale aká bude tvoja večnosť bez Neho? Boh miluje hriešnikov, ale protivia sa Mu ich hriechy.

Ak miluješ Boha, zanechaj svoje hriechy. Je to ťažké? Áno, je to ťažké a či naše vyslobodenie z hriechov bolo ľahké? Pozri sa na Pána Ježiša na kríži.

> Použitá literatúra Hynie, J., 1970: Sexuológia pre každého. Osveta, 165 strán PETER HOLEC